gnoscentis, intelligentis, ut communes materialibus, & immaterialibus substantiis, re vera sunt juris Metaph. quia tamen, ut à nobis cognoscuntur, nonnisi ex diversis animarum gradibus dignosci possunt, ideò nil peculiare de ipsis disseri potest in Metaph. præter ea, quæ de ipsis in lib. de Anima dicta sunt.

Quoad conceptum substantiæ mobilis, ut est communis corporibus, & Angelis est specialis difficultas, de qua egimus quæst. procem. ad Physicam art. 2. fert enim communis opinio, quod quamvis Angeli sint entia mobilia, non tamen sunt physicæ considerationis, quia motus eorum non est physicus, quem dicendi modum ex Scotistis sequitur Poncius cit. 1. Phys. disp. 1. concl. 1. ubi contendit Angelos secundum omnem considerationem, etiam ut mobiles ad Metaph. attinere, quod ibi probat quia Angeli secundùm omnem considerationem abstrahunt à materia non solùm singulari, sed Physica non minus, quam cætera objecta, quæ sunt considerationis Metaphærgo secundùm omnem considerationem sunt juris ejus; Probatur consequ. quia secundùm omnes, qui distinguunt Physicam à Metaphysica, distinctio inter objecta utriusque attenditur penes hanc abstractionem; probatur assumptum, quia Angeli sunt omninò spirituales, nec ullum ordinem dicunt ad materiam, Deinde quia utique institui potest scientia, quæ tractet de rebus omnibus materialibus præcisè, qua data hypotesi utique ad ipsam non spectarent Angeli, qui sunt immateriales; talis autem est modò facultas, quam Physicam appellamus, agit enim solùm de rebus materialibus, & corporeis, & per hoc à Metaph. secernitur, quæ agit de immaterialibus, ergo Angeli nequaquam erunt juris Physici, sed Metapysici prorsus, & secundùm omnem considerationem.

18 Cæterum quæst. procem. cit. sancitum est cum veteribus Scotistis conceptum substantiæ mobilis, ut communis est materialibus, & immaterialibus substantiis, ad Philosophiam in se pertinere, quod & ibi probavimus auctoritate Doctoris 6. Metaph. q. 1. dicentis, quod substantia separata *est subjectum secunda scientiæ speculativæ possibilis intellectui cognoscenti ipsam sub propria ratione; sed non nobis*, quia si substantias separatas dignosceremus sub propria ratione, cognosceremus etiam esse mobiles, unde secundum hanc rationem ad Philosophum attineret, cujus est considerare entia mobilia. Prima enim, & communissima passio Physica est mobilitas. Sed negat Poncius, Scotum per illam secundam scientiam speculativam possibilem intelligere Physicam, & ait quod per illam secundam scientiam intelligit aliam possibilem ha beri de substantiis spiritualibus, & à materia separatis, quam necesse non esset esse Physicam; negat quoque mobilitatem, ut sic, esse adæquatam passionem Physicam, per quam Physica distinguatur à Metaph. & asserit, aliquem motum esse posse juris Metaphysici, etiam (inquit) in sententia nostra, quandoquidem fateamur de facto in Matephysica agi de mobilitate Angelorum, cum negemus Physicam, prout de facto à nobis habetur; agere de Angelis, ut mobilibus; quare concludit mobilitatem, quam sola Physica considerat, & qua à Metaph. discernitur, esse mobilitatem competentem subſtantiis corporeis, aut materialibus.

19 Verùm quicunque est in Aristotelico idiomate etiam leviter versatus, scit apud Arist. Metaphysicam vocari primam scientiam speculativam, primamque Philosophiam; Physicam verò secundam scientiam speculativam, & secundam Philosophiam; & rursus primam Philosophiam vocat Aristot. quæ tractat de ente & substantiis separatis, secundam verò quæ tractat de substantiis materialibus, ita præsertim loquitur 4. Metaph. tex. 4. dum ait *atque tot Philosophiæ partes sunt, quot substantiæ, quare necesse est, ut aliqua earum prima, & alia sequens sit*, & 6. Met. tex. 3. inquit, *si igitur non est aliqua alia substantia præter eas, quam natura constituunt, naturalis profectò prima scientia est, quod si est aliqua substantia immobilis, hoc prior, & Philosophia prima, & universalis sic quod prima*, quibus in locis expositores pallim, etiam Scotus ipse in textus expositione, per primam Philosophiam intelligit Metaphysicam, & per secundam ipsam Physicam, cùm ergo Doctor 6. Metaph. qu. 1. utatur phrasi Aristotelica, planè dicendum est, per secundam scientiam speculativam intelligere scientiam naturalem, quæ dicitur Physica. Gratis etiam negat Author ille mobilitatem esse primam passionem Physicam, & per eam velut à posteriori Physicam à Metaph. adæquatè discerni, per hoc enim præcisè secernit Arist. ubique hanc scientiam ab illa volens, quòd una agat de subsistantiis mobilibus, scilicet Physica; alia de immobilibus scilicet Metaph. ita 6. Met. tex. 3. & 11. Metaph. cap. 3. & 4. & 8. Phys. & alibi frequenter, unde pro tanto Arist. totam consideratione m de subsistantiis separatis Metaphysico demandavit, quia putavit illas esse actus puros, & penitus immobiles, ut notat Tromb. 6. Metaph. qu. 2. & Scotus ipse qu. 1. prolog. §. *Tertiò arguitur*, & quol. 15. C. & alibi sæpè quod si eas mobiles novisset, sanè sub hoc conceptu fastus esset fore physici juris ea ratione, qua omnia considerat entia mobilia; quare concludimus, falsum esse aliquem motum ad Metaphysicum spectare, cum Metaphysicus omninò abstrahat à motu, & portentum esse in Philosophia oppositum asserere; Neque unquam docuimus nos agi in Metaph. de mobilitate Angelorum, negamus utique agi de ipsa in Physica, quam habemus, sed non ob id asserimus de ipsa agi in Metaphysica, quia dicimus apud Arist. & quantum ex sensibilibus Philosophari possumus, esse prorsus immobiles, ut Doctor ostendit quæst. cit prolog. Nec unquam dixit Arist. Physicam à Metaph. distingui per mobilitatem corpoream, & materialem, sed per motum absolutè loquendo, ut motum omnino à consideratione excluderet Metaphysica, quem motum si dicit interdum esse corporeum, & sensibilem, hoc utique non dixit, ut innueret motum spiritualem Angelis competentem ad Metaphysicum pertinere, sed quia omnes subsistantias immateriales putavit immobiles, & solis corporibus motum convenire.

20 Deindè motus partialis in anima rationali receptus, dum moveturin corpore ad Physicum spectat, item intelectiones, & volitiones, ut etiam concedit Author ille disp. 7. Phys. nu. 22. & tamen motus isti sunt spirituales; ergo falsum est motum dumtaxat corporeum ad Physicum pertinere. At respondet ibid. n. 25. intellectionem, & volitionem animæ conjunctæ dici posse motus materiales, quia licet secundùm se sint operationes spirituales, tamen ut exercentur in corpore, habent dependentiam à phantasmatibus, & sunt operationes, quibus denominatur moveri, & operari substantia corporea, nam homo denominatur intelligere, & velle, quod sufficit, ut dicantur materiales quantum sat est ad considerationem Physicam. Sed vir iste sic respondendo sibi constare non videtur, nam disp. 1. Phys. q. 1. concl. 2. sæpius inquit mobilitatem corpoream esse, quæ competit substantiæ corporeæ, & materiali, & in ea recipitur veluti in subjecto, tum quia ratio ipsa ita suadet, non enim dicitur motus corporeus, vel spiritualis, quia fiat ab agente corporeo, vel spirituali, sed quia recipitur in subjecto extensio, vel inextenso, alioquin motus Cœli ab intelligentia motrice causatus in eo spiritualis foret, & incorporeus; parum ergo refert quod intellectio; & volitio animæ conjunctæ effectivè dependeant à phantasmate, dummodo in anima recipiantur, ut in subjecto; & rursus parum refert, quod denominent hominem intelligere, & velle, quia ad summum dicitur homo ex hoc capite subjectum denominationis non inhæsionis, à quo præcisè motus dicitur corporeus, vel spiritualis.

Ad ejus rationes constat ex dictis qu. procem. Phys. art. 2. sunt enim prorsus eædem cum illis, quas ibi adduximus, neque nil novi affert, quod nova indigeat doctrina pro solutione; itaque ad 1. dicendum est, quod si per materiam Physicam, à qua inquit Angelos abstrahere, intelligit materiam partis, ut videtur ipse intelligere, dum hoc probat, quia sunt spirituales, nec dicunt ordinem ad materiam, concesso antecedente, negatur consequentia, quia abstrahere à materia in sensu, quo per talem abstractionem distinxit Arist. Physicam à Met. non est esse sine materia partis, quod & Author iste fatetur ibid. concl. 3. dum ait Cœlos etiamsi sint corpora simplicia carentes forma, & materia Physica adhuc esse physicæ considerationis; sed est non habere materiam, quæ secundùm locum mobilis est, ut declaravit Arist. ipse 8. Met. 12. seu non esse subjectum prædicum intrinseco principio motus, unde in hoc sensu Angelus non est à materia abstractus, tum quia est principium tali principio prædicum, tum quia motus ejus ordinem dicit ad materiam scilicet ad magnitudinem, & spatium, super quod fit. Ad aliud concedimus, quod si instituretur scientia, quæ ageret de solis rebus corporeis, & materia Physica constitutis, hæc de Angelis nequaquam ageret, sed negamus quod physica in se talis esset conditionis, & dicimus, quod ageret de quocumque ente mobili, sive corporeo, sive incorporeo, dummodo principium intrinsecum motus haberet; & si per materialitatem, vel immaterialitatem distinguendæ sunt istæ duæ facultates, iam non per rationem motus, vel naturalitatis, ut toties inculcat Aristot. determinabitur objectum Physicæ, sed per rationem corporeitatis, & sensibilitatis, & per hanc rationem Physica à Metaph. disseguetur, quod non est absolutè verum, esto in aliquo sensu concedi possit, quatenus Aristot. corporibus, ac subsistantiis materialibus motum tribuit, subsistantias verò immateriales censuit immobiles; Quod si pertinaciter contendas, sola entia corporea, & materialia cadere sub Physica consideratione absolutè loquendo; pertinaciter item hoc negat Canonicus noster 1. Phys. qu. 1. in fine; & sic Aviecn. (inquit ipse) vel commentator, vel aliquis alius dicat oppositum, nego ipsos tamquam ignorantes, & nescientes aliquid de motu Angeli; Verum est tamen hic nimis hallucinatum esse Saxium loc. cit. disput. 2. n. 108. dum authoritate Doctoris cit. 6. Met. qu. 1. per motus inquit contemplationem subsistantiarum separatarum (excepta prima) quoad conceptus proprios ex propriis pertinere ad Philosophiam naturalem in se, Doctor enim ibi intelligi debet de conceptibus motum concernentibus, ut explicuimus, non de aliis, qui à materia, & motu abstrahunt, qui namque spectant ad Metaphysicam in se, ut locis supracitatis Doctor non semel significavit; ac etiam de illis loquitur Tataret. quem pro se hic Auctor adducit quæstion. procem. ad Physicam, ut constat ex illis propositionibus, quas in exemplum affert, Angelus est mobilis, est receptivus alicujus ubi, vel alterius qualitatis spiritualis.

QUÆSTIO II.

De adæquato Metaphysicæ objecto.

21 PLures, & variæ in hac difficultate sunt sententiæ, quæ omnes ad tria possunt capita reduci, seu ad tres opiniones, duas extremas, & unam mediam; Prima opinio assignat pro adæquato (de hoc enim est quæstio) Metaph. objecto aliquid latius ente reali, quod est commune Deo, & creaturæ; subsistantiæ, & accidenti; nempè ens abstractissimè sumptum, quatenus sub se continet omnia

omnia entia nedum realia, sed etiam rationis, nedum positiva, sed etiam privativa, nedum per se, sed etiam per accidens; ita Bonet. 1. Met. cap. 1. Aquarius dilucid. 1. Zanard. q. 1. Buratel. lib. 10. concliat. controvert. Arist. & Plat. quod ex Recentioribus tenet ut probabile Fonsec. 4. Met. cap. 1. q. 1. sect. 3. & Hurtad. disp. 1. Met. sec. 2. subsec. 2.

Altera opinio extrema statuit objectum Metaph. aliquid arctius ente reali communi Deo, & creaturæ, subsistantiæ, & accidenti, quæ sub se varios continet dicendi modos. Aliqui ponunt subsistantiam abstractam à finita, & infinita, materiali, & immateriali esse subjectum excludendo accidens, quod non nisi reductivè ad subsistantiam consideratur, tribuitur Buridano, & sequitur Pavesi. disput. 1. Metaph. cap. 9. & 15. Sirenus disput. de subjecto Philosoph. sect. 2. cap. 15. & 16. Alii adhuc magis restringunt agnoscentes pro objecto Met. solam subsistantiam immaterialem, ut Deum comprehendit, & cæteras Intelligentias, quæ opinio solet adscribi Averroi 1. Phys. com. ultimo. Aliiadhuc magis coarstant volentes solùm Deum, quatenus est naturali ratione cognoscibilis, esse objectum, tribuitur Alpharab. & videtur defendere Hurt. disp. 1. Met. sect. 3. & 4. pro qua infuper refert Avic. Aver. Alb. & S. Thom. Alii è contra objectum Mataph. ad solùm ens creatum restringunt, & finitum, quod in decem prædicamenta dividitur; ita Flandria 1. Met. q. 1. Noviſſimè tandem Pasqualig. to. 1. Met. disp. 17. sect. 3. ut aliquid novi proferre videatur, declarat objectum Metaphysicæ esse quidditatem complectam abstrahentem à materia, & nomine quidditatis completæ, ait n. 3. se intelligere quidditatem, non quæ sit omninò completa, sed quæ se habeat, tanquam aliquod totum coalescens ex suis principiis quidditativis, quæ tanquam intrinseca elementa concurrant per modum actus, & potentiæ Metaphysicæ ad constituendam aliquam naturam se habentem per modum totius, & per se stantis; & immediatè inf. disp. 18. declarat Deum non contineri sub hoc objecto Metaph. & tandem disp. 19. contendit, nec Intelligentias sub ipso contineri.

22 Tertia Sententia media, quæ communis est in omni Schola, docet ens reale, & positivum, quod est commune Deo, & creaturæ, subsistantiæ, & accidenti, esse adæquatum objectum in Metaphysica: ita Arist. ipse docuisse videtur 4. Met. tex. 1. dum ait, hanc scientiam speculari ens, quatenus ens, atque ita docent ibidem omnes ejus Interpretes Aver. Alensis, Aphrodis. D. Thom. Avicen. libr. 1. fuæ Met. cap. 1. Albert. 4. Met. tract. 1. cap. 5. Scotus qu. 1. Metaph. q. 1. & q. 3. prol. ad 3. q. & 6. Met. q. 4. cum omnibus Scotistis, Ægid. q. 5. Jand. quæst. 3. Suessan. disput. 1. cap. 4. Javel. q. 12. Soncin. 4. Met. q. 10. Fonsec. 4. Met. cap. 1. quæst. 1. sect. 2. Suarez in Met. disputat. 1. sect. 1. & alii passim, qui tamen etiam divisi sunt in varios dicendi modos, dum declarant modum considerandi ens in Metaph. Quidem enim volunt hi ens considerari in sua præcisione, & secundùm se sumptum, seu ut supponit simpliciter, adeò ut in hac sententia non nisi in communi considerari debeat sine speciali, & distincta generum, & specierum ejus cognitione, ita docuerunt omnes Authores, qui in præcedenti quæstione asseverabant Metaphysi res omnes in universali solùm, & in prædicatis generalibus contemplari; & ita indicavit D. Thom. in procem. Metaph. Vicomercat. 12. Met. in procem Scayz. in præfat. cap. 2. & ex nostris ita præsertim specificavit Lichetus q. 1. prolog. Qui verò in præced. quæst. asserebant, Metaphysicum entia omnia etiam quoad rationes specificas contemplari, statuunt ens reale subjectum Metaphysicæ ita adæquatè sumptum, ut non solùm ipsum ens secundùm se consideretur, sed omnia quoque entis genera, & species secundum rationes specificas, ut partes subjectivæ entis in communi, Denique, qui dicebant in præced. quæst. in Metaph. ens in communi considerari, non tamen omninò præcisè sumptum, sed etiam ut sub se continet subsistantias immateriales, hic consequenter asserunt ens reale esse adæquatum subjectum Metaph. non præcisè in sua communitate sumptum, sed etiam ut sub se continet subsistantias immateriales, eo quia ratione suæ immaterialitatis participant rationem formalem objectivam, quæ Metaphysicam distinguit à Physica, & Mathematica; quem dicendi modum cæteris probabiliorem indicamus.

23 Dicimus Po. nihil latius ente per se reali, & positivo statui posse objectum Met. est ferè communis in omni schola, & probatur, quia communius hoc ente nil aliud est, quam ens communissima abstractione sumptum, quod est commune enti reali, & rationis, positivo, & negativo, enti per se, & per accidens, sed ens sic abstractum nequit esse subjectum; ergo, &c. major patet. Probatur minor, quia enti in tanta universalitate non competunt conditiones subjecti scientiæ, quia Doctor assignat q. 3. universal. & nos exactè explicuimus disp. 12. log. q. 2. nempè, quod habeat, quid est, quod per ejus quodquid est, demonstrentur de ipso passiones propriæ in ea scientia, & demum, quod ita ex instituto in ea facultate agatur de ipso, ut ad ipsum omnia alia in ea considerata reducantur, & dicant attributionem; nulla, inquam, istarum conditionum competit enti sic abstracto; non prima, quia in tanta abstractione non importat conceptum aliquem per se unum, ut infra ex professo probabitur, sed solùm commune nomen, cujus ratio pro nunc est, quoniam quæcumque communi nomine participant, quia alterum illorum verè habet rationem entis intrinsecam, alterum verò solùm per quamdam proportionem, & similitudinem cum communi nomine non participant eandem rationem, ut constat de analogis proportionis disp. 2. log. q. 5. sed ita se habent ens reale, & rationis, positivum, & negativum, per se, & per accidens in participando communi nomine entis; ergo, &c. Probatur minor, entia enim rationis, negationes, & privationes entia dicuntur, non quia rationem entis participent, quia nihil sunt, sed quia ad modum entis concipiuntur, ut tenebra concipitur ad modum formæ luci oppositæ per aerem diffusæ ex dictis disp. 3. log. de ente rationis; idem etiam contingit de ente per accidens, quia non est verè unum ens, sed simpliciter plura, unde nec unam rationem vel definitionem habere potest, ut docet Doctor 4. disp. 1. qu. 2. §. *Hic primò*, & nos disp. 12. log. q. 2. art. 3. quod si tale ens consideretur, quatenus aliquo modo unum est, præterquam quod talis unitas non erit in re, sed tantùm in apprehensione, & conceptione, & sic de illo erit eadem ratio, quæ de cæteris entibus rationis, jam non consideratur tale ens, ut omninò per accidens, sed ut aliquo modo comprehensum sub latitudine entis per se. Neque secunda conditio subjecti competit enti sic abstracto, quod nempè illi competant primæ passiones, quæ in ea scientia demonstrantur, quia primæ passiones Metaph. sunt unum, verum; bonum, sed bonum convenire nequit entibus rationis, nec verum privationibus, & negationibus, nec unum enti per accidens, quod est simpliciter plura, & aggregatio multorum; si ergo his entibus passiones illæ non satis adaptantur, consequenter nec enti illis communi poterunt convenire; tum quia si ens sic sumptum non habet verum quid, & definitionem, consequenter nec passiones habebit de ipso per eam demonstrabiles. Nec demum tertia conditio ei convenit, quia de ente per accidens, ut sic, non datur scientia ex 6. Met. 4. ut ex professo docuimus disput. 12. cit. log. quæst. 2. art. 3. atque ideò sub objecto adæquato alicujus scientiæ per se, & directè contineri non potest; sed plurium, ad quas pertinere possunt entia per se, ex quibus tale ens per accidens constat; ens verò rationis licèt possit esse objectum per se scibile, ut diximus disp. 3. log. q. 6. certum tamen est ad Met. consideranem per se, & directè non pertinere, unde Arist. 6. Metaph. cap. ultimo, ut ibidem omnes notant Interpretes, dicit omittendum esse ens rationis, atque solùm disputandum esse de ente reali; quia Metaphysica est scientia realis, non minus quam cæteræ scientiæ, quæ secuum condividunt scientiam speculativam realem, & ideò tam ejus objectum, quam quod directè sub eo cadit, velut ejus pars subjectiva, reale esse debet; Denique nec privationes, nec negationes dignæ sunt; ut in aliqua scientia directè, & per se considerentur, & præsertim in Metaph. quæ inter omnes nobilitate præstat; ergo, &c.

Hurtadus cit. contendens intra objectum, communissimum, & adæquatum Metaph. ens quoque rationis directè contineri, ac etiam ens per accidens respondet ens rationis esse suo modo unum, verum, & bonum, & esse directè cognoscibile, & subdit §. 59. nec Met. esse unicam scientiam, sed plurimas, neque opus esse objectum esse unum ad facultatum unitatem; quod si unitas requiritur, non est in objecto communissimo, quia eadem facultas agit de oppositis contradictorie, ut Physica de forma, & privatione, sed ad summum exigitur in objecto attributionis, quod in Met. concedit esse ens reale; sic etiam de ente per accidens inquit §. 69. dari scientiam, & quando id negat Arist. 6. Metaph. cap. 2. inquit intelligere de accidentario eventu, quia hoc non habet certas causas, inquit etiam ens per accidens esse definibile, licèt enim unica definitione explicari nequeant omnia, quæ includentur in ente per accidens, collectio tamen ipsa explicari potest, exercitus enim est collectio multorum hominum bellis, & armis utentium ad pugnandum domus est effectus resultans ex lapide, ligno, & calce cum apto situ ad habitandum.

24 Hæc tota responsio impugnata manet ex dictis in logica, nam disp. 3. quæstion. 6. diximus enti rationis non potiori in re adaptari, unitatem, bonitatem, & cognoscibilitatem, quam entitatem ipsam, atque ideò sicut dicitur ens per solam analogiam proportionalitatis ad ens reale; ita dicitur verum, unum, bonum, & intelligibile per ordinem ad illud, ex quo non deducitur debere per se, & directè à Met. considerari, sed solùm, quod potest ad eandem scientiam reduci, ad quam directè spectat ens reale, quatenus ejus natura consistit in quædam imitatione entis realis. Tum quia inconsulto distinguit Hurtad. contra communem loquendi modum objectum adæquatum, & totale à subjecto attributionis, ut diximus disp. 12. log. q. 2. art. 1. Tum quia quando etiam distinguerentur, malè rursus negat necessariam esse unitatem in objecto adæquato, & totali scientiæ, hæc enim omninò necessaria est ob specificationem: & distinctionem scientiarum abinvicem, ut ostendimus disp. 12. logica q. 3. art. 3. quod rursus hic probatur, quia ex multiplicatione objectorum etiam scientiæ multiplicantur ex Arist. 6. Metaph. ab initio, ergo unaquæque scientia unicum, & totale habebit objectum, quod non erit unum per solam aggregationem, ut ait Hurt. velut cumulus lapidum, sed per aliquod commune omnibus objectis partialibus in scientia consideratis, quod inductione probari potest in omnibus scientiis, nam logica ver. gr. habet tantùm pro objectis partialibus, quæ intrinsecè participant rationem Syllogismi, Physica habet pro objectis, quæ intrinsecè participant rationem corporis naturalis; quod sic de aliis agunt, ut v. gr. Logica de propositione, Physica de materia, & forma, non agunt de illis, velut de objecto, sed tanquam de principiis objecti, non enim omnia, quæ tractantur in scientia, debent habere rationem objecti ex dictis in

Log. disput. cit. Tum quia rogo cur omnia objecta partialia unius scientiæ adæquatè ipsam constituant, & non aliam; certè non alia ratione, nisi quia adunantur, & connectuntur in ratione objectiva communi totius scientiæ, alioquin non posset assignari ratio, cur unum ex objectis partialibus ad unam scientiam pertineret potius, quam ad aliam, ut disputat. cit. log. urgebamus. Hinc etiam probatur Metaphysicam non esse plures scientias, ut ait Hurtad. sed unam unitate saltem generica, si enim sumamus omnes habitus Metaphysicos, utique majorem inter se habent unitatem, & connexionem, quam plures habitus Physici, & Metaphysici. ergo concedere oportet aliquod commune contradistinctivum, quo collectio omnium habituum Metaphysicorum adæquatè distinguatur ab integra collectione habituum Physicorum, & hæc erit ratio communis objectiva totius scientiæ.

25 Deindè de ente per accidens nullatenus scientiam dari efficaciter ostendimus disp. 12. Log. q. 2. art. 3. quo loco explodimus singulos modos, quibus conati sunt aliqui tueri scientiam de ente per accidens, quod manifestè docuit Arist. 6. Met. tex. 4. ubi à ratione per se scibilis excludit non solùm ens per accidens sumptum pro eventu accidentario, ut responderet Hurtad. quod dicitur ens fortuitum, & casuale; sed ens per accidens, quod propriè opponitur enti per se quatenus tale, & est aggregatum quoddam ex rebus diverforum generum, ut sunt homo albus, album dulce, & similia, textu enim quinto non solùm memorat ens per accidens; quod casu contingit, & non à causa determinata; sed illud quoque quod est accidentaliter aggregatum dicens, *homineve quoque esse album accidit, nec enim semper, nec ut plurimum, animal verò non secundùm accidens*, tum quia quoad hoc eadem est ratio de ente per accidens, quod fit contingenter, & de ente per accidens, quod est aggregatum ex multis accidentaliter coadunatis, quia ut loc. cit. arguebamus; scientia est de objecto per se, & necessario, quod impossibile sit aliter se habere, ex 1. Post. tex. 5. cùm ens per accidens in utroque sensu contingens sit, & non necessarium, utrumque pariter ab objecto scientiæ excludendum est; & dum ait Hurtad. nos habere conceptus communes entis per accidens, qui certò possunt, ac evidenter cognosci, ut v. g. quod *ens per accidens opponitur enti per se* est propositio necessaria; id concludit dari scientiam de ente per accidens reduplicativè sumpto, ac veluti in esse signato, quo sensu est una quædam natura ab aliis condistincta, & propriis prædicatis passionibus, & in hoc sensu non est quæstio de ente per accidens, num sit scibile, ex Log. disput. cit. sed de ente per accidens specificativè sumpto, ac in esse exercito; Sic pariter verum est; ens per accidens esse definibile, si sumatur in esse signato; quo pacto induit modum entis per se, non autem si sumatur in esse exercito, ut dictum est disput. 1. Log. q. 4. art. 3. ubi ex Scoto docuimus 4. d. 1. q. 2. præcipuam conditionem entis definibili esse, quod sit ens per se unum, quod expressè monuit Arist. 7. Metaph. tex. 42. dicens *oportet autem unum esse, quecunque in definitione sunt*, quod rursum repetit 8. Met. tex. 15. & alibi frequenter; & evidenter patet definitiones illas, quas affert de exercitu, & de domo non esse veras, & proprias definitiones ex proprio genere; & differentia constantes, sed circumlocutiones, & circumscriptiones quasdam multa extranea complicantes.

26 Dicimus 2. nihil arctius ente reali, & per se subjectum statui posse in Metaph. Ita Doctor 1. Metaph. q. 1. cum omnibus Scotistis ibid. Probatur ex Doctore ibid. §. *alia est opinio Avicennæ*, primò in generali, quia passiones primæ Metaph. ut unum, verbum, bonum, cum competant omni enti reali, & per se, nequeunt primò, & adæquatè convenire alicui sub ente hoc accepto, ergo nihil arctius ente sic sumpto est adæquatum subjectum Metaph. Patet sequela. quia illud solùm est adæquatum alicujus facultatis objectum, cui primò insunt affectiones primæ illius facultatis, ut de mobilitate constat in Physica respectu corporis naturalis. Tum quia hoc admisso iam Metaph. non esset prima scientia, sed alia daretur prior, & superior ipsa; Probatur Consequ: cùm enim ens reale, ut sic, sit objectum per se scibile, proprias habens passiones de ipso demonstrabiles, utique considerari posset, ac deberet in aliqua scientia, & passiones illius entis demonstrari possent de objecto Metaph. sicut de inferiori, accipiendo ipsummet ens pro medio, quod est superius, ergo illa scientia esset prior, & superior. Tum quia rursus ex hoc sequitur non tres, sed quatuor esse scientias speculativas contra Arist. 6. Met. 2. Patet Consequ. quia ex quo ratio entis realis ut sic, scibilis est, & proprias habet passiones de ipso demonstrabiles, sequitur præter Physicam, Mathematicam, & Metaph. aliam esse statuendam scientiam, in qua ratio entis in communi consideretur cum ejus passionibus, quæ utique speculativa foret, cùm entis consideratio, ut sic, in praxim non dirigat.

27 Dices, has rationes Doctoris non concludere, quia ens rationis logicum est objectum per se scibile, ac etiam ens mobile, & tamen hæc objecta non constituunt scientiam distinctam superiorem & priorem Logica, vel Physica, sed in eadem scientia considerantur in gratiam syllogismi, & corporis naturalis eo pacto, quo diximus ibidem multoties gradus superiores considerari in gratiam inferiorum pro eorum nempè exacta cognitione; sic igitur in Metaphys. statui poterit aliquid arctius ente reali subjectum adæquatum, & adhuc supremus gradus entis realis hic considerari in gratiam conceptus illius inferioris, qui ponitur objectum Metaphysicæ; Tum quia Doctor ipse 6. Metaph. q. 1. in corpore quæsiti, non habet pro inconvenienti, quod assignetur una Metaph. quæ agat de ente cum aliis prædicatis transcendentibus, quæ dicatur prima, & superior, & altera, quæ agat de substantia immateriali, scilicet de Deo, & Intelligentiis. Contra, quia prima passio Physica, quæ est mobilitas accidentalis, ut diximus quæst. procem. ad Philosophiam, non competit adæquatè enti mobili, ut sic, sed corpori naturali ex dictis ibidem. & ideò in ea scientia considerari potest ens mobile in gratiam corporis naturalis, ac eadem ratione ens rationis logicum in gratiam syllogismi in logica: nam in scientia potest interdum superius considerari in ordine ad inferius, & ad illud attributionem dicere, ut quæst. cit. diximus, interdum è contra potest inferius dicere ordinem ad superius, ut diximus in Log. disp. 12. quæst. 2. art. 6. juxta varium processum, & ordinem servatum in scientiis, ac artificis institutum, & scopum, sed in proposito primæ passiones Metaphysicæ competunt primò, & adæquatè enti reali, ut sic, atque ideò conceptus eius, ut sic, venit primo considerandus in Metaph, & non in ordine ad aliquod inferius. In ea autem divisione Metaph. quàm Doctor facit 6. Met. q. 1. non loquitur de Metaph. prout ab Arist. contexta, sed de Metaph. prout institui posset ex natura rei, ut liquet ex ipso contextu. Rursus notitia de conceptu entis realis, ut sic, potest melius distinctam scientiam constituere ab eo, in qua ageretur de conceptu, v. g. substantiæ immaterialis, quam notitia entis mobilis scientiam aliam à Physica, ubi agitur de corpore naturali; quia conceptus entis mobilis non est in diversa abstractione scientifica, sed in eadem, sub qua corpus naturale reperitur, neuter enim est abstractus à materia; & motu; & ideò in eadem facultate considerari debet conceptus entis mobilis in gratiam corporis naturalis; sed conceptus entis realis, ut sic, est abstractus per solam indifferentiam à materia, conceptus verò substantiæ immatterialis est abstractus per essentiam cum repugnantia ad essendum in re materiali, & ideò possunt ad diversas spectare facultates. nec adeò necessarius est in facultate, quæ ageret de substantia immateriali, conceptus entis realis pro notitia, quam illa facultas traderet de substantia immateriali, sicut est necessarius conceptus entis mobilis in Physica pro notitia, quam dare tenetur facultas illa de corpore naturali, ut accidentaliter mobili; & conceptus entis logici pro notitia syllogismi in logica; talis enim necessitas non oritur ex eo præcisè, quia fe habeant, ut superius, & inferius quia opus non est, ut scientia particularis no titiam habeat distinctam sui objecti usque ad prædicata suprema, sufficit enim ut confuso modo attingat conceptum ejus quidditativum, per quem passiones ad illam scientiam spectantes sunt de ipso demonstrabiles, ut notavit Doctor. 6. Met. q. 1. in fine, & hæc responsio supponit conceptum entis mobilis esse univocum, & superiorem ad substantiam materialem completam, & incompletam: si enim non esset univocus, nil penitus argumentum concludit.

28 Deinde probatur conclusio excludendo singulos dicendi modos secundæ opinionis; Primò itaque probatur subsistantiam solam quocumque modo sumatur non esse adæquatum Metaph. objectum, quia Arist. 4. Met. tex. 1. docet Metaph. agere de ente prout ens est, cæteras vero scientias aliquam sibi partem entis abscindere, & ait Mathematicam, quam inquit circa accidens versari, accipere partem subjecti Met. ergo accidens quoque est partiale subjectum Metaph. Tum quia substantia est tantùm pars entis; ergo non est adæquata materia Metaph. quæ circa totum ens reale versatur. Tum quia Metaph. præsertim circa transcendentia versatur, non possunt autem passiones transcendentes congruè, & adæquatè de sola substantia demonstrari; Tum quia non considerat Metaph. accidens, ut affectionem substantiæ dumtaxat, sed ut ens participans transcendentes entis passiones non secus, ac substantia. Tum quia quando etiam ita consideret, id tamen non impedit, quin etiam possit absolutè considerari, ut quædam species entis, sicut elementa in Philosophia sunt quidem principia respectu corporis mixti, sed in se sunt etiam quædam species corporis, & utroque modo à Philosopho considerantur, nec una contemplatio aliam impedit; & ratio est, quia licèt accidens dicat essentialiter ordinem ad substantiam, ut ejus affectio; adhuc tamen potest per se, & directè considerari, ut genus quoddam entis. Tum quia accidens quoque suam essentiam habet à substantia distinctam secundùm quam est definibile, habet quoque sua genera, species, & differentias, & potest secundùm suam rationem à materia prescindere, cum sit commune materiali, & spirituali, cùm igitur essentiam habeat speculabilem, & sic intrà abstractionem Metaphysicam, dignum est, ut per se etiam, & absolutè consideretur à Metaph. & non tantùm in ordine ad substantiam; per quod precludit responsio, quod accidens in Met. consideratur tantùm, ut affectio substantiæ.

29 Secundò, probatur substantiam immaterialem, ut Deum comprehendit, ac intelligentias, non esse adæquatum Met. objectum, quia etiamsi concedamus genus substantiarum abstractarum esse partiale objectum Met. ac etiam inter cætera objecta speciuum, non enim pertinent ad considerationem alicujus scientiæ particularis, non naturalis, quia non sunt mobiles, nec Mathematicæ, quia non sunt quantæ, sed earum consideratio pertinet ad aliquam superiorem scientiam, cujus consideratio abstrahit à motu, & quanto, undè in ista scientia considerantur non tantùm tanquam subjecti causæ, sed tanquam principales partes subjecti, quæ sunt secundùm esse abstracta illa abstractione, quę propria est huic scientiæ; quamvis inquam, res ita se habeat, ut Doctor notat.

rat 1. Met. quæst. 1. improbando opinionem Averrois; non idcircò poni debet genus substantiarum hujusmodi, veluti adæquata, ac totalis materia Met. considerationis quia prèter conceptus proprios substantiarum abstractarum, dantur alii communiores, & universaliores, qui scilicet competunt tam substantiæ materiali, quàm immateriali, ut sunt rationes entis, substantiæ, subsistentiæ, & similes, & nulla alia facultas jus habet in his conceptibus præter Metaphysicam, quia omnes hujusmodi conceptus abstrahunt à materia secundùm esse per indifferentiam; ergo sub universaliori ratione constituendum est adæquatum Metaph. objectum, quam sub ratione immaterialis substantiæ; Ita Scot. loc. cit.

30 Tertiò. Eodem ferè modo probat Doct. quæst. 3. prolog. lit. T. Metaph. non esse de Deo, veluti de primo, ac adæquato subjecto, quia præter scientias speciales oportet esse aliquam communem, in qua probentur in communi omnia, quæ sunt communia illis specialibus, igitur præter scientias speciales oportet esse aliam communem de ente, in qua tradatur cognitio passionum de ente, quæ supponitur in aliis scientiis specialibus; vult dicere Doctor, quod cum Metaph. sit habitus per se tractans de generalibus entis affectionibus, ac conceptibus transcendentibus proindeque communibus creatis, & increatis, congruum non est Metaphysicum alligare ad solam de Deo contemplationem. Nec dicas cætera, quę in Metaph. considerantur ad ipsum ordinari, ut ad ultimum finem, vel primum principium, à quo cætera creata dependent, quia non quæcumque attributio cæterorum sufficit, ut quidpiam constituatur adæquatum objectum in aliqua facultate, sed præsertim reduci debent ad ipsum, vel tamquam principia, vel tamquam partes, vel tamquam passiones, ut diximus dil. 12. log. quæst. 2. ar. 6. si enim sola attributio finis, vel principii sufficeret, una sola scientia ponenda esset Deum habens pro objecto, cum omnia per talem attributionem reducantur ad Deum. Tum quia esto creaturæ omnes sunt effectus Dei eumque essentialiter respiciant in ratione ultimi finis, & primi principii, tamen non reductivè solum, tamquam effectus Dei; sed per se, & directè tamquam quoddam genus entis considerari possunt, & præsertim quoad prædicata quędam transcendentia, in quibus cum Deo univocè conveniunt, ut infrà ostendemus, talis autem consideratio per se, & directè Metaphysica est, ergo &c.

Addit tamen Doctor loc. cit. quod licèt Deus non sit objectum Metaphysicæ adæquatum, & totale, est tamen partiale magis principale, quod satis constat ex disp. 12. log. cit. quæst. 2. art. 1. ubi subjectum partiale principale in aliqua scientia diximus esse dignioremve speciem adæquati objecti, tale autem sub ente est genus substantiarum abstractarum, & inter has præcipuè prima, ut ait D. 1. Met. q. 1. in impugnatione opinionis Comment. Dicitur etiam Deus objectum principale in hac scientia, inquit Doct. cit. q. 1. prolog. quia consideratur in ista nobilissimo modo; quo potest in aliqua scientia considerari naturaliter acquisita.

31 Quartò, ex hoc probatur ens finitum statui non posse objectum adæquatum Metaph. cùm enim Deus sit objectum principale Metaph. undè dicitur scientia divina, naturalis Theologia, methodus de primo principio, consequenter sub objecto ejus adæquato contineri debebit, atque ideò hoc nequaquam erit ens finitum. Nec dicere sufficit, Deum in Met. considerari ut principium extrinsecum, & causam primam. Non inquam, hoc sufficit, quia sub hac ratione etiam aliquo modo consideratur à Philosopho naturali; ut constat 8. Physic. Tum quia ex 1. post 25. in qualibet scientia, ut diximus disp. cit, log. hæc tria differunt subjectum, passio, & principium, unde quod habet in scientia rationem tantum principii, vel passionis, non potest ut objectum partiale ad eam scientiam pertinere, nisi subjectum extendatur ad omne id, quod quocumque modo consideratur à scientia. Tum quia Deus est objectum aliquo modo naturaliter scibile, ad aliquam ergo naturalem scientiam poterit pertinere, non solùm in ratione causæ, & principii, sed etiam objecti, quæ nequit esse alia à Metaph. Tum quia Metaph. aliquas passiones de ente demonstrat per se primò, quæ per se secundò de Deo ostendi possunt nempè unitatem, veritatem, bonitatem, tamquam de subjecto; ergo non spectat ad Met. solum in ratione principii. Tum quia id constat ex ipso progressu Met. quia ut constat ex 12. lib. non consideratur ibi Deus præcisè sub ratione primi principii, sed ulterius, quantum naturali lumine fas est, ejus natura, & attributa vestigantur; Demum unum, bonum, verum, actus, potentia, & aliæ hujusmodi passiones prius conveniunt enti in communi, quam enti diviso in decem genera, cum conveniant non solùm decem generibus, sed etiam Deo; ergo illud erit primum, & adæquatum subjectum, non istud.

32 Quintò, tandem ex dictis impugnatur inventum Pasqualig. ponentis objectum adæquatum Metaph. quidditatem à materia abstrahentem se habentem per modum totius coalescentis ex suis principiis quidditativis, hæc enim opinio incurrit omnes difficultates, quibus urgentur ponentes pro objecto Metaph. aliquid actius ente reali, ac etiam proprias; quia in primis numquam explicat, quid importet hæc quidditas completa se habens per modum totius, neque quænam sint principia intrinseca illius constitutiva, quæ se habeant per modum actus, & potentiæ sint illius passiones & quænam sint species ejus, quæ se habeant velut ejus partialia in hac scientia, quamvis enim dicat disput. 17. sect. 3. num. 9. esse omnes species particulares, quæ abstrahunt à materia, non sufficit; quia adhuc explicare tenetur, quænam sint objecta, namque quæ sunt intra abstractionem Metaphys. sunt quæcumque abstrahunt à materia secundùm esse, hæc autem sunt vel objecta abstracta per essentiam, quales sunt Intelligentiæ omnes separatæ, vel per indifferentiam, ut sunt prædicata transcendentia materialibus, & immaterialibus communia; sed hæc omnia excludit Pasqualig. à directa consideratione Metaph. ergo nequit assignare quænam sint species particulares à materia abstrahentes, quæ se habeant velut objecta partialia in Metaph. Tum quia disput. 19. sec. 2. excludit à latitudine abstractionis Metaphysicę res omnes spirituales, itaut à consideratione Met. excludat omnes substantias immateriales, & omnia accidentia spiritualia; Tum quia ibid. velle videtur conceptus ad Met. spectantes esse illos dumtaxat, qui à materia abstrahunt secundùm rationem tantum, & non secundùm esse, & hanc esse latitudinem Metaphysicæ abstractionis, quod tamen falsum est, quia hic modus abstrahendi est proprius Mathematici; Ex quibus liquido patet hunc Auctorem re vera totam destruere Metaphysicam, quia excludit ab ejus consideratione omnia objecta abstracta à materia, tam per indifferentiam, ut sunt ens, & omnia ejus attributa, quàm per essentiam, ut sunt omnes substantiæ immateriales, & accidentia spiritualia; Quod evidenter confirmatur ex Arist. 6. Met. 3. ubi ait, si non essent substantiæ secundùm esse abstrahentes à materia, naturalem Philosophiam fore primam, neque præter illam fore aliam scientiam necessariam, & ratio est, quia hæc substantia ablata, aufertur tam principale, quàm adæquatum Metaph. objectum, quatenus non solùm de medio tollitur immaterialis substantia, sed etiam omnes rationes entis vel substantiæ communes rebus materialibus, & immaterialibus; cum ergo hic Auctor hæc omnia à consideratione Met. excludat palam fit Metaphysicam destruere, cujus hæc omnia sunt adæquata materia.

Conatur ad hæc occurrere Pasqualig. & ad difficultatem de ente concedit non posse ens in Metaph. considerari, ut species objecti, nec ut ejus passio, imò neque ut principium ejus, quia principia obiecti debent adinvicem contradistingui, itaut unum sit extra aliud, ens autem cum sit transcendens, imbiberetur in suo comprincipio, sed inquit considerari debere, tamquam fundamentum sui objecti, & omnis realitatis Metaphysicæ; ita respondet disp. 17. sect. 4. n. 2. Ad difficultatem de Deo, aliisque Intelligentiis, de quibus agitur in Met. respondet disp. 18. sect. 3. num. 2. numquam Arist. docuisse Metaph. considerare Deum tamquam objectum, sed solùm de Deo agere de prima causa, & ultimo fine, si enim considerare Metaph. Deum ut objectum, oporteret, quod declararet naturam ipsius, quod tamen non præstat, neque Arist. præstitit, unde concludit, solius Theologiæ esse agere de Deo, velut de objecto; Sic etiam pariter respondet disp. 19. sect. 1. n. 14. & 15. de cæteris Intelligentiis, quod ut obiecta cadunt sub consideratione Theologica, & quod Arist. agit in Metaph. de Intelligentiis tantùm, ut de principiis extrinsecis hujus universi, non verò tamquam de objecto, quod satis indicat, quia nullibi considerat earum naturam, sed ad summum quod sint immobiles, & quod immobiles moveant, & alia hujusmodi, quæ potius spectant ad operationem, quàm ad essentiam.

33 Verùm solationes istæ non satisfaciunt, non quę affertur ad difficultatem de ente, quia ut ipse docet disp. 15. sect. 4. num. 6. & disp. 19. sect. 2. n. 4. quæ per se tractantur in scientia reduci debent ad objectum ejus adæquatum, vel tamquam partes ejus subjectivæ, vel tamquam principia, vel tamquam passiones, & quæ non reducuntur uno vel altero istorum modorum, signum est, quod non per se, sed veluti per accidens, & consecutivè ad scientiam spectant; cum ergo ens reale neutro ex his modis reducatur ad objectum Metaph. ab ipso statutum, sequitur per se, & directè ad Metaphysicum non pertinere. Nec sufficit dicere, quod reducatur, ut fundamentum sui objecti, & passionum, ac omnium realitatum Met. quia sub hac ratione etiam ad alias particulares scientias spectabit, cùm sit fundamentum objecti cujuscumque. Nec rursus sufficit dicere adhuc ad Met. eius considerationem specialiter spectare, quia conceptus entis est intra ejus abstractionem; nam adhuc explicari debet, an Metaph. agat de illo, ut objecto, vel passione, vel principio, ut ad Metaph. per se attinere, & directè censeatur, & non tantum per accidens, & indirectè; Deinde nec satisfacit solutio, quam affert ad difficultatem de Deo, ac Intelligentiis, falsum enim est speculationem eorum, ut de objectis naturaliter cognoscibilibus, ad Theologiam nostram spectare, quæ est scientia supernaturalis, & divinæ innixa revelationi, nam istę propositiones *Deus est unus, Deus est actus purus, est æternus*, ac etiam aliæ de Angelis sunt naturaliter cognoscibiles, sed omnis notitia naturalis pertinet ad aliquam scientiam habitam lumine naturali. Rursus falsum est non agi de illis in Met. nisi in ratione principii, non autem objecti, quia 4. Met. 4. distinguit Arist. partes Philosophiæ penes partes substantiæ, scilicet materialis, & immaterialis, in ratione objecti, & quæ materialem considerat ait esse Physicam; quæ immaterialem Metaphysicam; & 6. Met. 3. assignat triplicem partem Philosophiæ speculativę Metaphysicam, Physicam, & Mathematicam; substantias separatas Metaphysico assignat considerandas in ratione objecti; Quas auctoritates frustra conatur eludere Pasqualig. dicens Arist. per substantias separatas, & immobiles non intelligere Intelligentias, sed substantiam, ut sic, antequam contrahatur ad esse corporeum, vel incorporeum, hoc enim est commentum valdè insipidum contra omnium expositionem, & expressam Aristot. mentem. Denique falsum

sum est Arist. 12. Metaph. vestigare Intelligentias solùm, ut principia hujus universi, & non ulterius eorum naturam, & attributa inquirere, quantum licet lumine naturali, postquam enim pervenit Philosophus ad Deum, ipsumque sub distincta ratione principii invenit, ejus deinde naturam, & attributa inquirit, & præsertim totum caput septimum in hanc considerationem impendit, & docet, quòd Deus est vivens æternus, necessarius, purus actus, immaterialis, infinitæ virtutis, quæ attributa non solùm respiciunt operationem, sed etiam essentiam.

34 Dicimus itaque tertiò ens reale, ut sic, esse primum, & adæquatum subjectum Met. magis tamen, vel minus amplè sumptum juxta variam Metaphysicæ acceptionem. Conclusio hæc habetur expressè ab Arist. qui lib. 4. Metaph. ab initio inquit, quod *est scientia quædam, quæ speculatur ens, prout ens est, & quæ ei per se insunt*, & lib. 6. tex. 1. *de ente prout ens est, ac quid est, & quæ ei insunt prout ens est, speculari hujus est*, quo dicendi modo & rem in hac scientia considerataam, & rationem formalem considerandi manifestè significat, quapropter in omni schola plausibiliter recipitur Græcorum, Arabum, & Latinorum; Probatur; ergo, & declaratur per omnes partes.

Primò, quod ens reale, inquantum ens, sit objectum Met. absolutè loquendo probatur, quia materiale objectum Metaph. quocumque modo sumatur Met. non potest esse aliquid communius, nec arctius ente reali, & per se, ut constat ex dictis; & enti reali, ut sic, competunt omnes conditiones subjecti; nam *quia est*, adeo præcognoscitur de ipso, ut ipsum sit fundamentum unicum omnis realitatis à parte rei; habet etiam *quid est*, quia per *quid rei* requisitum inter conditiones subjecti intelligitur, vel vera definitio constans, ex genere, & differentia, vel saltem conceptus aliquis quidditativus etiam simpliciter simplex gerens vicem definitionis, ut dicebamus disp. 12. log. q. 2. art. 3. & in proposito licet ens reale, ut sic, veram definitionem non participet, quia non est resolubile in ulteriores conceptus determinabilem, ac determinantem, habet tamen conceptum simpliciter simplicem: Item passiones Metaphysicæ, tum incomplexæ ut unum, verum, bonum, tum complexæ, ut actus, & potentiam, idem, & diversum &c. Enti reali, ut sic conveniunt, cum conveniant non solùm decem generibus, sed etiam Deo, & de ente demonstrantur, quatenus ens, per conceptum ejus quidditativum, ut inferius patebit. Demum non solùm ex instituto ens reale, ut sic, in hac scientia consideratur, verùm etiam alia quæcumque in hac scientia considerata aliquo modo attributionem dicunt ad ipsum, & ad ipsum reducuntur, vel ut partes subjectivæ, ut substantiæ immateriales, & prima rerum genera, vel ut principia, & passiones ipsius entis, aut saltem partium subjectivarum ejus, vel aliquo alio modo: ergo nil deficit, ut sit subjectum. Conf. quia ens reale, ut sic, & in ista communitate est objectum scibile, & cognoscibile, cùmq; habeat passiones de ipso demonstrabiles, dantur veritates, quæ de ipso sic ampè sumpto tradantur; nec dici potest ens sic sumptum considerari solùm indirectè, & reductivè per ordinem ad aliquod certum genus, quia etiam in tali communitate est objectum directè, & per se considerabile, scientia autem, quæ agit de ente sic sumpto est Metaph.

35 Secundò quia in objecto cujuslibet scientiæ duplex ratio assignari debet, ut diximus disp. 12. log. qu. 2. art. 1. una materialis, quæ explicet id, quod consideratur à scientia, quæ tamquam aliquod commune, & superius complectatur omnia objecta partialia, quæ à tali scientia considerantur, & altera, quæ sit ratio formalis objecti, secundùm quam omnia illa in tali scientia attingantur, & ponat commensurationem qua objectum ad talem scientiam determinetur; in proposito nostro talis ratio formalis optimè explicatur per ly *in quantum ens* quia per habe particulam exprimitur forma vel ratio constituens ens reale in tali gradu, cui ut sic insunt passiones Metaphysicæ primò, & per se, & per quam de ipso demonstrantur; in Met. ergo hęc est vera, & propria ratio formalis determinans ens reale ad Metaphysicam considerationem. Prob. consequ. quia in qualibet scientia illa censetur esse ratio formalis considerandi objectum suum, quæ constituit ipsum formaliter in eo esse, quod scientia per se considerat, scientia autem per se considerat illud in tali esse, cujus sic insunt proprietates de ipso demonstrabiles in illa scientia. Unde etiam in Met. ut fuit ab Aristot. tradita, quamvis considerentur sola entia abstracta à materia per essentiam, vel indifferentiam, adhuc ens, inquantum ens, debet objectum assignari, non autem inquantum immateriale, vel quatenus à materia abstractum, quia passiones Metaphysicæ de ipso demonstrabiles, tam complexæ, quàm incomplexæ, non competunt enti quatenus immateriali, aut sub ratione immaterialitatis, seu quatenus abstractum, vel ratione abstractionis, sed quatenus ens est præcisè; nulla ergo alia ratio addi debet enti, ut ut ejus specificativa, & commensurativa ad Metaphysic. considerationem, præter entitatem ipsam, seu rationem ipsam entis, ut sic.

36 Tertiò quod non in eadem amplitudine sumptum sit ens subjectum in Metaph. ut est Philosophia universalis Physic. quoque complectens, & in eadem ut est scientia à Physica condistincta, constat ex dictis qu. præced. majoris enim est ambitus Metaphysica priori modo sumpta, quam posteriori; ergo eo modo considerata subjectum quoque postulat majoris ambitus. Conseq. patet, quia subjectum totale debet adæquari cum scientia, itaut nec excedat, nec excedatur, excederetur autem si esset minoris ambitus, quam scientia. Probatur assumptum, quia Met. ut à Physica condistincta non contemplatur rerum omnium quidditates in particulari, quia materiales, & corporeas hoc modo considerandas relinquit scientiæ naturali, sed accepta ut ipsam quoque Physicam complectitur, omnes res contemplatur in particulari, tam materiales, quàm immateriales, tam mobiles, quàm immobiles, ut liquet ex præced. quæst.

37 Quartò quia hæc major, vel minor amplitudo Sphæræ objecti non satis exprimitur, dum Met. in utraque acceptione proadæquato objecto assignatur ens, prout ens est, nisi aliud addatur, dicimus quod quando Metaphysicæ, ut traditur ab Arist. assignamus pro objecto ens, ut ens, ly, *ut* vel *inquantum*, non solùm specificat rationem formalem objecti in genere rei, quæ dici solet ratio formalis *qua*, sed ulterius specificat rationem formalem in genere scibilis, quæ interdum appellari solet ratio formalis *sub qua*, itaut objectum Met. sit omne illud, quod intelligitur sub eo modo, sub quo intelligitur ens, quatenus ens; ens autem, ut sic, nedum intelligitur, ut præcisum ab inferioribus, sed etiam ut abstrahens à materia tam secundùm esse, quàm secundùm considerationem, hic enim est proprius, & peculiaris modus abstractionis Metaphysicæ, ut docet Arist. 6. Met. unde licet ex vi rationis formalis in genere rei deberet Metaph. omnes res considerare tam materiales, quàm immateriales sub propria ratione, quia in omnibus imbibitur ratio entis, sicut Physica considerat etiam in particulari corpora omnia, in quibus reperitur ratio naturæ; tamen ex vi rationis formalis in genere scibilis restringitur, & coarctatur Metaphysica contemplatio ad sola entia abstracta secundùm esse, sivè tali gaudeant abstractione per essentiam, ut Intelligentiæ, sive per solam indifferentiam, ut omnes rationes communissimæ, & transcendentes. Dices in Physica non secernitur ratio formalis objecti in genere rei à ratione formali in genere scibilis; ergo neque hic secerni debent. Neg. conseq. quia in Physica ratio formalis *sub qua*, & in genere scibilis adæquat rationem formalem *qua*, & in genere rei, nam omnia corpora naturalia, ut sic intra eandem abstractionem continentur cum corpore naturali, ut sic, quia nullum abstrahit à materia, vel motu, & quando in objectis ratio *qua*, & *sub qua*, adæquantur, non debet una ab altera secerni; at in proposito non adæquantur, quia res omnes corporeæ, & materiales rationem entis participant, sed non sunt intra eandem abstractionem cum conceptu entis, ut sic, atque ideò in præsenti ratio formalis objecti in genere rei secerni debet à ratione formali in genere scibilis. Constat itaque, quod quamvis ens, prout ens, ponatur objectum tam Metaphysicæ, ut Physicam complectitur, quàm ejusdem, ut à Physica secernitur, non tamen eodem modo, & in eadem amplitudine ponitur hic, & ibi, quia in assignatione objecti pro Metaph. priori modo inspecta ly *prout* specificat tantum rationem objecti in genere rei; sed dum assignatur pro objecto Metaphysicæ à Physica distinctæ specificat non tantùm rationem formalem objectivam in genere rei, sed etiam modum ipsum intelligendi, ut declarat Trombet. 6. Metaph. quæst. 3. hoc pacto nimirum, quia sicut ens, quod primò considerat, ita & quodlibet inquantum in ejus considerationem cadit, abstrahit à materia, ut docet Aristot. 6. Met. 2. sic etiam significat Doctor 6. Met. q. 1. loquens enim de structura Metaphysicæ, quam modo habemus sicait, *Placuit enim veteribus authoribus circa diversa subjecta contemplari, & tot considerationi sua subdere, quot videbant aliquam convenientiam in principiis, & in modo considerandi habere*, ita Doctor pro hac materia, vide quæstionem Bargii de subjecto Met. quæ in quibusdam voluminibus impressa habetur post Ethicam Tatareti.

Solvuntur Objectiones.

38 PRimò obiicitur probando aliquid latius ente reali esse adæquantum objectum Met. quia ens latissimè sumptum, ut comprehendit ens reale, & rationis positivum, & privativum, intellectui obiicitur, ut unum scibile; ergo & uni scientiæ universalissimæ, qualis est Metaph. obiici potest pro adæquato objecto. Tum 2. quia licèt ens sic sumptum non sit univocum, adhuc tamen est analogum, ut patet 4. Met. tex. 2. & analogia sufficit ad constituendam unam rationem scibilis. Tum 3. quia ens rationis est scibile, & ad nullam aliam scientiam per se spectare videtur, quam ad Met. Logica enim non agit de ente rationis, ut sic, sed de secundis intentionibus, & ideò Arist. egit de ente rationis 4. & 6. Metaph. Tum 4; inquit Hurt. cognitio entis rationis est Metaphysica, quia ens rationis, ut sic, est objectum abstrahens ab omni materia. Tum 5. quia Arist. 4. Metaph. tex. 2. explicans latitudinem objecti Metaph. quod statuebat ens, ait quædam esse entia, tamquam corruptiones, & privationes, & tex. 4. ait ejusdem scientiæ esse speculari etiam negationes. Tum 6. quia etiam ens per accidens est objectum per se scibile cum aliquæ scientiæ particulares habent entia per accidens pro objectis, ut Musica numerum sonorum, Perspectiva lineam visualem; ergo erit pars objecti Metaph. Tum 7. quia Physica considerat omne corpus naturale, & Mathematica omne quantum; ergo & Metaph. omne ens tam reale, quàm rationis, positivum seu negativum, per se, vel per accidens. Tum demum quia Arist. 4. Met. ab initio docet circa idem versari Metaph. Dialecticum, & Sophistam, sed isti circa omne ens versantur; ergo &c.

Resp. ad 1. si assumptum intelligatur in hoc sensu, quod omnia contenta sub ente in illa universalitate scilicet ens reale, & rationis obiiciuntur intellectui, verum est, sed neg. conseq. quod ideò ad eandem scientiam per se, & directè spectare debeant, alioquin id potiori ratione sequeretur de entibus realibus, quæ tamen non omnia spectant ad eandem scientiam, si verò assumptum in eo sensu intelligatur, quod ens in ea latitudine sumptum secundùm unam rationem præcisam ab ente reali, & rationis possit obiici intellectui, est falsum, ut constat ex dictis in prima concl. Ad 2. ens rationis re vera non convenit in uno conceptu cum ente reali, sed dicitur ens per quamdam imperfectam analogiam proportionalitatis quæ non stat cum unitate conceptus objectivi, ut postea videbimus, adæquatum autem objectum scientiæ debet ad minus habere unitatem conceptus objectivi. Ad 3. conceditur ens rationis esse suo modo scibile, ejus tamen scibilitas est adeò tenuis, & exigua ut non ab aliqua scientia directè, & per se consideretur, sed solùm indirectè, & reductivè pertinet ad Met. quę est de ente reali, quatenus est quædam illius imitatio, & secundùm suam essentiam est ens apparens, quia ejusdem scientiæ est considerare id quod est tale, & id quod tale videtur 4. Met. 4. Quod si ad aliquam scientiam per se, & directè spectaret, hæc sanè potius esset Logica, quæ est scientia rationalis, quam Met. quæ est realis. Ad 4. conceditur assumptum eo modo, quo ens rationis spectat ad Metaph. nimirum indirectè, & reductivè, neque enim opus est, ut quæcumque tractantur in scientia, directè contineantur sub ejus objecto, sed sufficit aliqua tractari per reductionem, eo pacto quo Physicus de vacuo tractat, & de infinito. Ad quintum declarat ibi Aristoteles omnem entis analogiam, & omnes ejus acceptiones, non ut illud statuat pro adæquato Metaphysic. objecto in tota illa amplitudine, sed potius ad evitandam æquivocationem, undè postèa in proprio loco id est 6. Metaph. docet ens non esse objectum Metaph. secundum illam analogiam, sed ens reale, & proprè dictum; vel solum significare voluit negationes, & privationes per accidens, & indirectè ad Met. spectare, quia ejusdem scientiæ est considerare contraria, quatenus unus oppositum valde confert ad cognitionem alterius, ut docet Arist. in postprædic. cap. de oppositis, & 11. Metaph. 3. sicut in Physica vacuum valdè confert ad cognitionem loci, & infinitum ad notitiam finitę quantitatis; hæc autem in scientia consecutivè, & veluti per accidens considerantur; per se enim, & directè solum ea considerantur in scientia, quæ vel sunt objectum, vel aliquid per se concernens objectum, uti sunt principia, partes, & passiones. Ad 6. negatur assumptum, quia scientiæ etiam subalternatæ suo modo sunt de objecto, quod est unum per se, quantum sufficit ad rationem scientiæ sumptam non in omni rigore, ut declaravimus disp. 12. log. qu. 4. art. 1. Ad 7. assumpta paritas hoc solum ritè potest inferre, quod sicut Physicus considerat omne corpus, quod continetur sub uno objecto adæquato, ita & Metaph. omne ens contentum sub ente suo adæquato subjecto, quod est ens reale, & per se. Ad ult. constat ex dictis q. præced. ad 2. quo pacto Dialecticus, Sophista, & Metaphysicus dicantur versari circa idem.

39 Secundò probatur è contra aliquid arctius ente reali esse subjectum Metaph. nempè substantiam in communi ad materiam, & immaterialem, finitam, & infinitam, sic enim disertè videtur docere Aristot. 7. Met. tex. v. ubi post divisionem entis in substantiam, & accidens, ait de substantia *primum & solum* agere velle; & lib. 9. cap. 1. ait per se quidem, & directè considerari substantiam, reductivè verò accidentia per ordinem ad substantiam, & lib. 12. ab initio *speculatio de substantia est* (inquit) *siquidem substantiarum principia, & causa quærunturr*. Deinde si accidentia considerantur in Metaph. ut affectiones substantiæ, sicut innuit Arist. ergo substantia erit subjectum, non aliquid commune illis, eo pacto, quo in Physica ob eamdem rationem corpus est adæquatum subjectum, non autem aliquod commune illi, & suis accidentibus. Conf. quia ex Aristot. 1. Post. 25. passio in scientia non debet cum subjecto confundi, nec ulla scientia aliquid habet pro objecto, quod sit commune subjecto, & proprietati.

Resp. ad locum ex 7. Met. non esse intentionem Arist. quod velit agere de sola substantia, ut de adæquato, & totali subjecto, sed tamquam de primo, & principali in comparatione ad accidentia, ideò dixit *primum*, quod si addit *& solum* statim adjecit *ut ita dicam*, quæ est particula minuens, quali additione solemus uti in his, quę non habent omninò veritatem, ita exponit Doctor super eum textum, & 2. d. 3. q. 4. C. & in hunc modum explicanda sunt alia loca; Ad rationem falsum est, ut supra diximus accidentia, ita in ordine ad substantiam considerari in Metaph. ut non etiam absolutè, & directè in se considerentur, ut cum substantia conveniunt in communi conceptu entis, aliisque passionibus transcendentibus, quia una considerationi aliam non impedit, at Physica præcisè considerat accidentia materialia, ut affectiones corporis naturalis, cùm non sit scientia universalis, ut Metaph. tum quia falsum est accidentia, scilicet quantitatem, & qualitatem de substantia primò demonstrari in Met. sic enim demonstrat unum, verum, bonum de ente, & postèa de substantia priusquam alias affectiones; tum quia hæc sunt accidentia communia, quę non sunt rigorosè de subjecto demonstrabilia, tum tandem quia hæc etiam accidentia de sola substantia finita demonstrari possent. Ad conf. patet per idem, falsum si quidem est accidens in Metaph. considerari, ut solam substantiæ affectionem, immò Metaph. considerat substantiam, nedum secundùm rationem substantiæ, sed etiam secundum rationem entis, & hæc eadem ratio consideratur in accidente, adeòut ambo sint partes adæquati objecti Metaph.

Tertiò obiicitur probando substantiam immaterialem esse adequatum Met. subjectum, sic enim ubique videtur docuisse Arist. nam 2. Phys. 26. & 71. ait Met. versari in rebus à materia separatis, idem habet in proœm. de Anima, & 4. Met. 4. tot ait esse partes Philosophiæ, quot substantiæ, & substantiam immaterialem considerari in prima Philosophia, materialem vero in Philosophia naturali, idem habet lib. 12. tex. 5. aitque hac de causa esse scientiam præstantissimam 2. Met. Sicut ergo adæquatum physicæ objectum est substantia corporea sivè Corpus naturale, ita objectum Metaphys. erit substantia spiritualis; Conf. quia 6. Met. 3. ait si non essent substantiæ separatæ, tunc scientiam naturalem fore primam Philosophiam; unde supponere videtur eam adæquatè versari circa substantias separatas. Demum ratione firmatur, quia objectum Metaphysic. abstrahit ab omni materia, sed sola substantia separata abstrahit ab omni materia, non autem substantia materialis; ergo, &c. Tum quia Met. considerat ea, quæ post naturalia sunt, sed hujusmodi sunt omnes substantiæ immateriales.

40 Resp. negando conseq. quia locis cit. dicit Arist. Met. versari circa substantias separatas, non tamen dicit, quod versetur circa illas, ut adæquatum subjectum, cùm universalius subjectum frequenter assignet; dicit ergo circa substantias immateriales versari ad differentiam aliarum scientiarum, quia ipsa sola has substantias contemplatur, tum quia nisi substantiæ immateriales essent, nec objectum adæquatum Met. foret; quod si 2. Met. inquit Met. suam nobilitatem sumere à substantiis separatis, non hinc sequitur, illas esse adæquatum subjectum, sed nobilitatem hujus scientię tunc auspicatus est expositiva perfectione principalis objecti, nec immeritò, cùm tanta sit nobilitas permissiva objecti adequati, quanta est positiva objecti principalis; sed præsertim tex. 4. lib. 4. Met. aliter exponunt Scotus, & Alensis noster, quam fiat communiter, vide eorum expositionem textualem; Insuper hæc omnia loca exponi possunt, ut Scot. 1. Met. q. 1. exponit locum ex 7. Met. ubi Arist. discernit Met. à Physica, quia hæc est circa separabilia, & mobilia, illa verò circa separabilia, & immobilia, ait enim quod vel illa divisio non sit penes objecta adæquata, sed tantùm penes partes principales ejus, tales enim sunt substantiæ separatæ in Met. vel si sit penes objecta adæquata, per separabilia, & immobilia intelligit separata abstracta à motu tam secundùm esse, sivę secundùm rem, sicut sunt substantiæ separatæ, quam secundùm considerationem, ut sunt rationes transcendentes communes materialibus, & immaterialibus, quæ entia sic abstracta constituunt adæquatum objectum hujus scientiæ.

Ad Conf. ex 6. Met. 3. illa conditionalis est vera, non quia substantia immaterialis sit adæquatum objectum, sed quia hæc substantia ablata aufertur etiam adæquatum objectum Metaph. quia non solùm tolleretur immaterialis substantia, sed etiam omnes rationes entis, vel substantiæ communes rebus materialibus, & immaterialibus, quæ entia sic abstracta constituebant, ut dicebamus, adæquatum objectum hujus scientiæ, unde ea hypothesi data omne ens esset Physicum, & naturale, & ens materiale esset supremum prædicatum, si non essent alia entia possibilia a hæc est communis, & facilis illius loci expositio, quam etiam; ibidem tradit Doctor, & Trombet. 6. Met. quæst. 3. quam immeritò inficiatur Pasqualig. cit. disp. 15. sec. 8. ea fretus ratione, quia adhuc admissa hypothesi conceptus entis, substantiæ, & similes abstrahi possent a materia sensibili, ea quia omnem rationem intelligibilem, & omnem conceptum in aliquo inferiori inclusum posteri intellectus abstrahere, & ipsum concipere absque hoc, quod concipiat illud, à quo fit abstractio, sicut modo intellectus naturas abstrahit à materia signata, seu differentia individuali, etiamsi omnis natura a parte rei sit individua, vel individuata; data ergo illa hypothesi adhuc superstites forent conceptus a materia sensibili abstrahentes. At optimè huic difficultati occurrit Tromb. cit. quia licèt intellectus eo casu posset abstrahere a substantia naturali conceptum entis, & substantiæ, semper tamen consideraret ista, ut sunt aliquid substantiæ materialis, quia non possent convenire aliis a tali substantia, quod & ipse Pasqualig. fatetur ibid. num. 7. cùm ait hujusmodi conceptus data hypothesi ex natura sua non latius paterent, quam substantia naturalis, unde re vera non essent conceptus Metaphysici, quia non essent abstracti à materia nec per essentiam, nec per indifferentiam.

41 Ad rationem dicendum ex Scoto 1. Met. q. 1. & Tromb. cit. & ex Alensi 6. Met. in tex. 2. ut aliquid sit objectum Metaphysicæ abstrahere debere ab omni materia vel secundùm rem, ut intelligentiæ, vel secundùm rationem, ut conceptus transcendentes, seu ut alii loquuntur vel permissivè, & per aliud; ut conceptus hujusmodi, vel positivè, & per se, ut substantię separatę, & ideò falsum est, solas substantias separatas abstrahere ab omni materia, ut convenit objecto Met. nam etiam rationes transcendentales abstrahunt à materia secundùm rationem, licèt non secundùm rem. Hic autem advertendum est ad æquivocationem vitandam, prædicata, quoque transcendentia à quibusdam dici abstracta secundùm esse, ut est videre apud Suarez disp. 1. Met. sec. 1. nu. 15. & sec. 2. num. 13. quo etiam loquendi modo nos interdum utimur, intelligendo per entia abstracta secundùm esse, non solùm quæ de facto sine materia existunt, ut substantiæ separatæ, sed etiam rationes illas, quæ in rebus sine materia reperiri possunt, quia hoc satis est, ut in sua ratione formali materiam non includant, neque illam per se requirant; Itaque in substantia materiali plures, & diversæ rationes considerari possunt, nimirum ratio entis,

tis, substantiæ, materialitatis, naturalitatis &c. omnes rationes infra materialitatem inclusivè pertinent ad Physicam, alie verò supra materialitatem ad Met. spectant, unde objectum Met. non adæquatur per se ad solam substantiam immaterialem, sed se extendit etiam ad materialem sensu præfato, quia considerat in ea omnes rationes superiores ad materialitatem, quando verò ad materialitatem deventum est, tunc sistit Met. & incipit alia scientia, nempè Physica; unde non solùm Intelligentiæ, sed etiam prædicata transcendentia dicuntur post naturalia, & post Physicam.

42 Quartò obiicitur, solum Deum esse Met. objectum adæquatum ex ipsius nominibus; dicitur enim methodus de primo principio, & in prolog. Metaph. appellatur scientia divina, & lib. 6. Theologia idest scientia de Deo. Item ex ejus nobilitate, & præstantia super alias scientias, non enim sufficit hanc præstantiam sumere a subjecto principalitatis, quia si non haberet pro objecto adæquato Deum, sed ens, esset imperfectissima, quia gradus superior semper est imperfectior inferiori, unde & per inferiores perficitur. Rursus, Met. est humana Theologia, & à sacra Theologia non differt, nisi quia in hac contemplatur Deus revelatus, in illa verò quatenus ratione naturali elevari possumus; ergo sicut in Theologia sacra subjectum est Deus sub ratione revelati, ita erit hic sub ratione naturaliter cognoscibilis. Denum omnia in Met. considerata ad Deum reducuntur, unde & Arist. ipse 12. Metaph. totam scientiam metaphysicalem concludit de Deo referens ad illum, ut ad conclusionem intentam, quæcumque tradiderat in superioribus libris.

Resp. ut superius dictum est, nomina illa ex objecto principali desumi, non adæquato. Ad 2. negatur assumptum, gradus enim superior, licèt positivè sit imperfectior inferiori, permissivè tamen est perfectior, undè hac ratione non solùm ex parte objecti principalis potest Metaph. dici nobilissima scientia, sed etiam ex parte objecti adæquati, quia juxta nobilitatem, & dignitatem actualem principalis objecti metiri debet nobilitas permissiva objecti adæquati. Ad 3. negatur consequentia, sacra Theologia namque habet pro subjecto adæquato Deum in se, cùm ex principiis revelatis pendeat, at Metaph. quia lumini naturali innititur, non potest habere Deum in se objectum adæquatum, quia non possumus ad Deum naturaliter elevari, nisi sub aliqua ratione communi etiam creaturis, per quas cognoscitur. Ad 4. omnia considerata in Metaph. nequeunt in Deum referri, nisi ut in primum effiriens, & ultimum finem, quæ attributio non sufficit ad rationem subjecti adæquati, ut supra dictum est. Sed urgebis cum Hurtad. reduci debere, tamquam ad objectum adæquatum attributionis, quia Metaph. considerare debet prædicata entis, & substantiæ, tamquam partes essentiales substantiarum separatarum, veniunt quidem in compositionem Metaphysicam, ut partes per se, respectu Dei, & Angelorum, cùm ergo partes cognoscantur in ordine ad totum, sequitur ens quoque, & substantiam deberi tamquam partes cognosci in ordine ad Deum, & Angelos; ergo non per se, & directè, sed reductivè considerantur in ordine ad Deum, vel saltem substantiam immaterialem, & quidem tamquam ad objectum adæquatum attributionis, non autem, ut ad aliquid extrinsecum, quia considerantur, ut per se partes ejus.

Resp. Hurtadum loc. cit. non satis sibi constare, nam sect. 1. distinguit objectum adæquatum ab objecto attributionis, & sect. 3. illa confundit, item sect. 1. vult adæquatum objectum in scientia esse aggregatum omnium, quæ in ea cognoscuntur, & sect. tertia vult Deum, & Angelos esse objectum adæquatum attributionis in Metaphysic. & tamen sect. 2. ait, quod solus Deus est objectum adæquatum attributionis in Met. unde non facilè percipitur quid velit hic Auctor; & argumentum factum non concludit solùm Deum esse objectum in Met. sed etiam Angelos; re autem vera neutrum concludit, falsum enim universaliter loquendo superiora semper in scientiis considerari in ordine ad inferiora, adeòut hæc semper sint objecta attributionis, hoc enim verum est interdum ex peculiari modo procedendi scientiarum, non autem absolutè loquendo, ut diximus disp. 12. log. qu. 2. art. 6. ubi plura diluimus, quæ hic Hurtad. obiicit in hac materia; tum quia falsum est, Deum componi Metaphysicè ex realitatibus Metaphysicis, ut ex partibus essentialibus, siquidem hoc repugnat summæ suæ simplicitati, ut infra suo loco dicetur; tum tandem quia quando id etiam concederemus, non videtur adhuc, quomodo accidens, quod in Metaphysic. consideratur, ad Deum reducatur, ut ad objectum adæquatum attributionis, non enim reduci potest, nec ut pars ejus, nec ut passio, sed præcisè ut ad causam efficientem.

43 Quintò obiicitur solùm ens finitum, quod in decem prædicamenta dividitur, esse objectum Metaph. idque specialiter probando cum Pasqualig. disp. 18. sect. 3. Deum non contineri sub objecto Metaph. quia Deus non participat rationem formalem objecti Metaph. etiamsi hoc ponatur ens, ut sic, Deus enim non est ens, sed aliquid supereminentius ente, nec in ratione entis convenit univocè cum creatura, quod ibi fusè probat; ergo &c. Tum 2. quia Deus nec participat abstractionem Metaph. nam longè altiorem abstractionem habet à materia, quam objectum Metaphysicæ, quia abstractio, quæ constituitur objectum Metaphysic. est abstractio per intellectum, ut constat de prædicatis universalibus, sed Deus modo longè diversò abstrahit à materia, nam non abstrahit per intellectum, sed ex natura sua; non abstrahit, tamquam quid universale, sed ut quid singulare; non abstrahit, ita ut possit esse in materia, sed ut actus purissimus; ergo Deus non participat abstractionem Metaph. Tum 3. quia objectum cujuslibet scientiæ creatæ sive totale, sivè partiale est aliquid universale ex dictis in logica, sed Deus nequit quidditativè, & in se considerari, nisi ut singularis, singularitas siquidem est de quidditate Dei; ergo secundùm se cadere nequit sub objecto Metaph. Tum 4. quia principia, & objectum ad eandem scientiam pertinent, principia siquidem in natura objecti virtualiter continentur; sed principia, ex quibus divina natura investigatur, sunt propositiones tum naturali lumine notæ, tum per fidem revelatæ, & istæ omnes spectant ad Theologiam, quæ sola ex revelatis, & notis lumine naturæ procedit; ergo &c. Tum 5. quælibet scientia talem debet habere proportionem cum objecto, ut possit ejus naturam adæquatè manifestare: at Metaphys. producendo ex naturaliter cognitis nequit Dei naturam adæquatè manifestare; ergo in ratione objecti ad solam Theologiam spectat. Tum denique quia hæc videtur fuisse Arist. intentio, qui cum lib. 6. Metaph. assignasset ens pro objecto Met. posteà lib. 7. hoc ens dividit in decem prædicamenta, in quibus non includitur Deus.

Resp. negando assumptum cum probatione, Deus enim verè, & propriè est ens, & ità conveniunt in ente Deus, & creatura, ut una possit esse scientia de illis tractans, cujus objectum totale illa sub se contineat, ut objecta partialia, qualis autem, & quanta sit hujusmodi convenientia inter Deum, & creaturam in conceptu entis infrà suo loco declarabitur, ubi etiam omnia Pasqualig. argumenta contra hoc dissolvemus. Ad 2. item negatur assumptum cum probatione, falsum siquidem est abstractionem, quæ constituitur objectum metaphysicum esse per intellectum, constituitur enim objectum metaphysicum per abstractionem à materia secundùm esse modo explicato pro æquivocatione vitanda n. 41. & hæc abstractio secundùm esse nedum Deo convenit, ac cæteris intelligentiis, sed etiam prædicatis universalibus, nihil enim aliud est à materia abstrahere secundùm esse, quam quod possit in rerum natura verè, ac realiter existere absque materia; hoc autem verum est, nedum de substantia immateriali, sed etiam de rationibus transcendentibus, quæ cùm sufficienter in substantia immateriali conservari possint, constat posse in rebus sine materia existere, & sic possunt dici abstracta secundùm esse, immò & ex natura sua, quatenus ex debito naturæ materiam non exigunt; & quamvis major sit abstractio Dei à materia, quam aliarum Intelligentiarum, ac præsertim rationum universalium, id parum refert; ut enim hæc omnia sub eodem communi objecto unius scientiæ totalis contineri possint; sufficit, ut adunentur in una ratione communi objectiva ejusdem abstractionis. Ad 3. jam diximus disput. 12. log. quæst. 12. art. 3. Deum ut singularem posse esse objectum scientiæ propter suam necessitatem, verum est tamen in scientia creata considerari non posse sub ratione singularitatis, ut sic, sed tantum in conceptibus propriis desumptis ex communibus. Ad 4. negatur minor quoad 2. partem, quamvis enim propositiones de Deo revelatæ ad sacram pertineant Theologiam, acquisitæ tamen lumine naturali suapte natura ad Metaphys. pertinent, etiamsi interdum illas sibi usurpet sacra Theologia in suis dogmatibus tradendis. Ad 5. negatur major absolutè sumpta, nequit enim Physica adæquatè, & exactè corporis naturalis quidditatem manifestare, cùm intrà suam sphæram non attingat prædicata substantiæ, & entis in eo essentialiter inclusa: ut igitur Deus sit objectum partiale Metaph. sufficit, ut possit divinam attingere naturam in communibus prædicatis, ac etiam in propriis desumptis ex communibus. Ad ult. neg. Arist. lib. 6. Metaph. ens illud præcisè divisisse in decem genera, quod lib. 6. statuerat objectum Metaph. sed divisit aliud inferius ipso, nempè ens finitum, & causatum.

44 Sextò arguitur ex eodem Pasqual. disput. 19. sect. 1. Intelligentias sub objecto Metaph. non contineri, nam objectum partiale debet participare eundem modum scibilitatis, quem dicit totale, sed intelligentiæ non ita se habent respectu objecti totalis Metaph. ergo &c. Major patet ex proportione necessaria inter objectum partiale, & totale; Probatur minor, quia objectum totale in Metaph. fundat scientiam Metaph. quatenus ita est abstrahibile à materia, ut tamen possit esse in ipsa, sed Intelligentiis id repugnatomninò; ergo &c. Tum 2. quia non sunt intra eandem abstractionem cum objecto Metaph. ergo sub eo non continentur. Consequentia patet, quia sicut substantiæ materiales a sphæra objecti metaph. excluduntur, quia non sunt intrà eandem abstractionem cum ipso, eadem ratione substantiæ quoque immateriales excludi debebunt: Probatur assumptum, quia objectum Metaph. abstrahit à materia secundùm rationem tantùm, ita ut sibi non repugnet esse in materia. Intelligentiæ abstrahunt secundùm rem, itaut repugnet illis esse in materia; ergo &c. Tum 3. quia Physica distinguitur à Metaph. eo quia illa non abstrahit à materia nec secundùm rem, nec secundùm rationem, Metaph. verò abstrahit secundùm rationem; cum ergo scientia de Angelis abstrahat à materia secundùm rem, erit magis diversa à Metaph. quam ipsa Physica; Conseq. patet, quia magis opponuntur abstractio Angelica, & Metaph. quam ipsa Metaph. cùm physica, quod enim abstrahit ex natura sua à materia, habet oppositionem cum eo, quod ex natura sua est materiæ immersum, quod verò abstrahit secundùm rationem tantum, non habet oppositionem. Neque dicas, ait Pasqualig. abstractionem Metaphys. præscindere ab eo, quod sit secundùm rem, vel secundùm rationem. Nam talis abstractio est prorsus impossibilis, vel enim hoc quod abstrahit, est spirituale, & tunc

& tunc abstrahet ex natura sua, & secundùm rem, si verò est indifferens ad esse spirituale, & materiale, tunc non abstrahet ex natura sua, sed secundùm rationem, quia erit aliquid objectivum à ratione præcisum. Tum 4. abstractio à materia fit per quamdam separationem, propriè autem non dicitur aliquid ab alio separari, nisi sit cum ipso unibile; cùm ergo intelligentiæ non sint cum materia unibiles, nequeunt propriè dici abstrahere à materia. Tum 5. quia ens statim ac ad esse corporeum contrahitur, sive materiale, statim desinit esse objectum Metaph. & fit objectum Physicæ, & hoc non alia ratione contingit, nisi quia acquirit novam rationem formalem objectivam; ergo etiam quando contrahitur ad ejus immateriale, seu spirituale constituetur objectum alterius scientiæ à paritate rationis. Tum denique quia multò plura possumus de Angelis cognoscere in Theologia, quæ agit de ipsis, procedendo ex revelatis simul, & cognitis lumine naturæ, quam in Metaph. ergo Intelligentiæ non spectant ad Metaph. Conseq. patet, quia quando aliquod objectum non potest secundùm suam naturam adæquatè cognosci ab aliqua facultate, & ab alia cognosci potest, ad hanc potius spectat, tamquam objectum, quam ad illam, quia objectum à sua scientia exigit adæquatè cognosci. Probatur assumptum, quia via sensus vix Intelligentiarum existentia colligi potest, undè concludit Doctor quæst. 1. Prologi §. *tertiò arguitur*, ex puris naturalibus, & via sensus nos attingere non posse conceptus proprios Intelligentiarum.

45 Resp. negando nin. objectum enim adæquatum Metaph. scilicet ens fundat illam scientiam, quatenus est abstractum à materia secundùm esse modo supra explicato, ità scilicet ut ei non repugnet in rerum natura sine materia reperiri, & conservari, quo pacto Intelligentiæ quoque dicuntur à materia abstractæ, & participare scibilitatem objecti Metaph. etiamsi propter suam communitatem, & indifferentiam possit ens in materia reperiri; & quod addit ibi Pasqualig. ad hanc solutionem elidendam, objectum partiale debere servare eundem prorsus modum essendi cum subjecto totali, & eandem prorsus scibilitatem, est etiam falsum, alioquin probaret eadem ratione, ut patet discurrenti, in Physica sub corpore naturali, ut sub objecto totali, corpus caducum, & æternum, ut objecta partialia, coadunari non posse; insuper falsum est abstractionem Intelligentiarum repugnare enti, ut sic, ut ibi ait hic Author; quamvis enim ei positivè non conveniat in eo statu indifferentiæ, adhuc tamen ei non repugnat. Ad 2. negatur assumptum cum probatione: quamvis enim intelligentiæ non sint cum ente intra eandem abstractionem specificam, quia ens est abstractum à materia per indifferentiam. Intelligentiæ per essentiam, ita quod illis repugnat esse in materia, sunt tamen intrà eandem abstractionem genericam, quatenus tam ens, quam Intelligentiæ cum omnibus transcendentibus sunt abstracta secundùm esse modo pluries explicato; & falsum est, quod sæpius ibi inculcat hic Author, objectum Metaphysicæ esse abstractum secundùm rationem tantum à materia, hoc enim proprium est objectum Mathematicæ, quæ abstrahit à materia non secundùm esse, sed tantùm secundum rationem, at objectum Metaph. tam secundum esse, quàm secundum considerationem abstrahere debet. Ad 3. procedit argumentum ex eodem falso fundamento, quod & Metaph. & ejus objectum abstrahat à materia tantum secundum rationem, & ex natura sua sit materiæ immersum, hoc, inquam est prorsus falsum, & erroneum, quia Metaph. abstrahit à materia tam secundùm esse, quàm secundùm considerationem, & in hoc secernitur à Physica, & Mathematica quantum ad modum abstrahendi; eodem pariter modo ejus objectum abstrahit; undè ex natura sua potius dici debet à materia abstractum, quàm materiæ immersum, eo quia ex debito naturæ non sibi debetur talis immersio, licèt ei non repugnet. Ad 4. vera est minor, si separatio sumatur, ut dicit privationem unionis, falsa si sumatur, ut dicit negationem unionis, nam hoc sensu cum omni proprietate tam separata dicuntur res inter se unibiles, quàm non unibiles. Ad 5. negatur paritas, quia ens statim ac per corporeum contrahitur, exiit Metaphysicam abstractionem, sed quando contrahitur ab incorporeo non exit ab ea, undè corporeum supra ens non solùm addit novam rationem objectivam, sed immersionem in materia, quæ destruit rationem objectivam, Metaphysicam, non ità incorporeum. Ad ult. negatur conseq. tum quia falsum est universaliter loquendo scientiam teneri ad adæquatam, & omnibus numeris absolutam objecti sui cognitionem, ut constat in scientiis particularibus, quæ ignorant rationes transcendentes suorum objectorum; ut notat Doctor 6. Metaph. quæst. 1. in fine; tum quia Metaph. si non ut est ab Aristot. conscripta, tamen ut possibilis intellectui ex natura potentiæ tradit adæquatè cognitionem de Angelis, quantum possibile est per lumen naturæ; immò pro statu isto, & sistendo in Aristot. Metaph. dato, quod evidenter existentiam Intelligentiarum attingere nequeamus, adhuc tamen possumus attingere earum possibilitatem in rerum natura, quatenus prædicata illa, quibus essentia Angelicæ naturæ solet explicari, ad invicem non repugnant, nec integrant rationem in se falsam, hoc enim sufficit, ut cadant sub adæquato Metaph. objecto; & dum ait Doctor q. 2. prologi nos via sensus conceptus proprios Intelligentiarum attingere non posse, loquitur de conceptibus propriis (ut ajunt) ex propriis desumptis, non autem ex communibus.

Septimò arguitur ex Pasqualig. disputat. 17. & aliis, quod ens reale in sua amplitudine non sit objectum Metaphys. quia objectum scientiæ debet habere principia ex 1. Post. & passiones de ipso demonstrabiles per talia principia, sed ens in hac amplitudine sumptum neutrum habet horum, non principia, quia ut sic abstrahet à principio, & principiato, & si haberet principia intrinseca constitutiva, tunc non haberet conceptum simpliciter simplicem, & in ulteriores conceptus irresolubilem; non passiones, quia subjectum non est de essentia suæ proprietatis, ens autem sic sumptum essentialiter imbibitur in quacumque re, & realitate. Tum quia tunc Metaph. alias omnes scientias sibi subalternaret, nam tunc subjectum aliarum scientiarum esset sub subjecto Metaphys. quæ est conditio scientiæ subalternatæ ex 1. Post. Tum 3. quia tunc Metaph. esset aliis scientiis imperfectior, cum ens in quantum ens, sit imperfectissimum objectum, quia communissimum. Tum 4. objectum scientiæ habet univocationem ad suas partes subjectivas, cum respectu earum appelletur genus subjectum 1. Post. sed ens, ut sic, non est univocum ad inferiora. Tum 5. quia in qualibet scientia distinguendum est subjectum communitatis à subjecto attributionis, neque hoc coincidit cum illo; ens autem est subjectum communitatis, quia de omnibus essentialiter prædicatur; ergo non attributionis. Tum tandem quia juxta hanc sententiam non contradistinguerentur in Metaphysic. principia, passiones, & subjectum contra præceptum Aristot. 1. Post. 25. quia hæc omnia considerarentur, ut species, cum intrinsecè imbibant conceptum entis.

46 Resp. ad 1. ex Scot. quæst. 3. prolog. ad 3. 1. quæst. quod licet ens in quantum ens non habeat principia essendi, ut sunt causæ intrinsecè componentes, habet tamen principia cognoscendi, quales sunt præmissæ demonstrationis, in quibus definitio subjecti assumitur, ut medium, & hoc sufficit ad objectum scientiæ, ut diximus disput. 12. Logic. quæst. 2. artic. ult. num autem ens ultra principia complexa, sive cognoscendi, habeat quoque principia incomplexa, & essendi, videbitur infrà; habet quoque ens suas passiones, ut infrà suo loco patebit, in quibus licèt realiter imbibatur, non tamen essentialiter, cùm non sint formaliter entia quantum ad id, quod supra ens addunt, sed tantum realiter. Ad 2. negatur Conseq. cujus probatio procedit ab insufficienti, quia ad scientiam subalternatam non sufficit habere subjectum sub subjecto, sed adhuc aliæ conditiones requiruntur ex dictis disput. 12. Log. quæst. 4. quarum defectu aliæ scientiæ non subalternantur Metaphysic, ut mox patebit. Ad 3. constat ex dictis ad 4. princip. Ad 4. minor est falsa, ut infrà suo loco patebit. Ad 5. item negatur minor, quia saltem de suis passionibus, & ultimis differentiis non essentialiter prædicatur, ut dicemus; undè remanet locus distinguendi etiam in Metaph. passionem à subjecto, per quod patet ad 5.

Octavò demum Pasqualig. disp. 17. cit. & Aversa quæst. 2. Philosoph. sect. 7. instant contra rationem formalem objectivam, quod non benè assignetur ens, ut ens, quia vel ens, ut sic, sumitur cum præcisione à suis inferioribus, & sic sub eo non magis claudetur substantia immaterialis, quam materialis, quia in tali communitate æquè abstrahit ab utrisque, quod si non sumatur cum omnimoda præcisione, sed ut etiam supponit pro inferioribus, tunc etiam neque est major ratio, cur potius ad immaterialia se extendat, quamad materialia, nam calor, ut color, extenditur, ut genus, ad omnes prorsus colores nullum excludendo; non ergo videtur quo pacto ex vi illius reduplicationis ens, ut ens, magis extendatur ad substantias immateriales, quàm materiales. Quod si intelligatur de ente abstrahente à materia, tunc malè reduplicatur ratio entis, ut ens est, quia ratio formalis objecti trahit secum pro materiali omne id, in quo reperitur, & cum ens reperiatur in omnibus rebus, tam immaterialibus, quàm materialibus, omnia trahet ad objectum Met. unde potius expediret (ait Averia) assignare objectum Met. ens abstrahens à materia. Tum 2. quia ratio formalis objectiva est illa secundùm quam objectum attingitur à scientia, & quæ specificando scientiam, ponit debitam commensurationem, & correspondentiam inter ipsam, & objectum, adeòut scientia possit ferri in omnia, quæ participant talem rationem formalem, cum per ipsam reddantur proportionata, ut attingantur à scientia; cùm ergo ratio entis, ut sic, intrinsecè imbibatur in qualibet re, sive abstrahat, sive non abstrahat à materia, ex vi talis specificationis omnia entia veniunt in Met. consideranda etiam secundùm proprias rationes, sicut in Phys. omnia corpora naturalia etiam sub propriis rationibus considerantur, quia participant naturam, quæ est ratio formalis objectiva Physicæ. Tum 3. Met. est specialis scientia, ut distinguitur à Physica, & Mathematica habens specialem modum tenendi diversum à cæteris; ergo oportet etiam quod habeat diversum objectum dicens specialem modum scibilitatis, & quod speciali modo tendentiæ petat attingi, quantum est ex vi suæ rationis formalis; sed ens, ut sic, non dicit specialem modum scibilitatis, ut enim tale est, nullam aliam scibilitatem habet præter communissimam, atque transcendentalem, quæ in qualibet alia determinata scibilitate imbibitur. Tum 4. ratio materialis objectiva in scientia debet esse diversa à formali, at in ente, ut sic, talis formalitatum diversitas assignari non potest, quia eo ipso, quod est primus, & supremus conceptus, non potest resolvi in diversas rationes objectivas. Tum 5. ratio formalis objectiva additur objecto materiali ad coarctandam ejus amplitudinem, & scibilitatem, sed specificatio entis, ut sic, nullam facit restrictionem in ente, sed ipsum relinquit in eadem amplitudine. Tum denique quia per talem assignationem non salvatur unitas objecti Met. non enim salvatur

vatur unitas objecti materialis, quia non potest ens immateriale, & ens in communi cum suis transcendentibus integrare objectum materiale, seu rem considerandam Metaph. nusquam enim talis unitas consurgit ex genere communi, & una specie ejus reliquendo alia m speciem, ex animali v.g. & homine relinquendo brutum; ex quantitate, & quantitate successiva relinquendo permanentem; nec salvatur una ratio formalis objecti in genere rei, quia dum pro tali ratione formali reduplicatur ens, ut ens, non apparet, quo pacto hæc dici possit una ratio formalis pro ente in communi, & ente immateriali; Nec tandem salvatur una ratio formalis in genere scibilis, idest una abstractio, longè enim diversa est abstractio entis immaterialis, ac entis in communi à materia; una est realis, alia rationis, una per essentiam, altera per indifferentiam, una positiva, altera permissiva, unde per modum unius nequaquam accipi possunt.

47 Resp. ad 1. satis constare ex dictis in declaratione conclus. 3. quomodo Metaph. non considerat solam, & puram rationem entis communissimè sumpti, sed etiam ad inferiora descendit, esto non ad omnia, cur autem ad hæc potius, quam ad illa descendat, diximus provenire ex abstractione Metaphysica, intra quam continentur quædam inferiora entis nempè immateriales substantiæ, non a lia; unde diximus ly *ens ut ens*, non tantùm specificare rationem objectivam in genere rei, sed etiam in genere scibilis, nempè modum iptum intelligendi, itaut Metaph. considerat ens, ut sic, & quicquid eandem participat cum ente abstractionem, scilicet immateriales substantias; Non expedit autem, prout videbatur Averræ, assignare objectum Met. ens, prout abstractum à materia ob rationem supra allatam num. 37. sed prout ens, quia passiones Metaphysicæ de ipso demonstrabiles unum, verum, bonum, non competunt enti, inquantum immateriale, vel abstractum à materia; nec de ipso demonstrantur ratione immaterialitatis, vel abstractionis à materia, sed quatenus ens est præcisè. Ad 2. etiam constat ex dictis ibidem, quod licet ex vi rationis formalis objectivè in genere rei deberet Metaph. res omnes considerare, tam materiales, quàm immateriales etiam in particulari, sicut Physica hoc modo omnia corpora naturalia contemplatur, tamen ex vi rationis formalis in genere scibilis restringitur ad sola entia abstracta à materia secundùm esse, ut sunt Intelligentiæ, ac transcendentia. Ad 3. neg. minor, eo enim ipso, quod ens obiicitur intellectui, ut abstractum secundùm esse, & per indifferentiam, fundat diversum modum essendi ab objectis aliarum scientiarum, & consequenter diversam scibilitatem, unde ens, ut sic, ut sæpius ait Doctor est unum de numero scibilium, & est quædam species objecti scientifici in communi potens constituere peculiarem scientiam ab aliis diversam. Ad 4. major non est omnimodè vera, ut enim diximus in Log. disp. 12. q. 2. art. 1. & notat Lichet. q. 3. prologi §. *ex his dictis*, definitio rei universaliter est ratio formalis constituendi aliquid in esse subjecti scientiæ, si illud habet definitionem, & quid rei; sivè subjectum non habet definitionem, inquit Lichet. sicut Deus, qui est objectum Theologiæ, & ens inquantum ens subjectum Metaph. tunc ratio formalis explicatur sub nomine abstracti, puta Deus sub ratione Deitatis, & ens sub ratione entitatis. Ad 5. ratio formalis objecti non debet rem considerataam coarctare in esse rei, sicut rationale coarctat animal, sed in esse scibilis, ut loco proximè citato in Logica declaravimus, & hoc modo coarctatur ens per illam specificationem, quandoquidem aliis modis considerabile est, & fuba ilis formalitatibus. Ad ult. ens immateriale positivè satis convenit cum ente in communi, quod est immateriale præcisivè, ut possint integrare unum materiale objectum à Metaph. consideratum, utrumque enim dicitur abstractum secundùm esse, & in tali abstractione conveniunt, licet unum dicatur abstractum secundùm esse per essentiam, aliud verò tantùm per indifferentiam, unum positivè, alverum permissivè; neque inconvenit unam speciem cum suo communi genere obiici intellectui per modum unius objecti, & hoc modo unam scientiam constituere relicta alia specie, quæ secum genus illud condividit; sic enim Mathematica considerare potest quantitatem, & descendere ad unam ejus speciem, scilicet continuam, relinquendo discretam; & è contra potest Arithmetica considerare genus quantitatis descendendo ad quantitatem discretam, continua exclusa; immò si possunt duę species oppositę coadunari in communi genere, velut in uno objecto alicujus scientię, ut corpus caducum, & æternum in corpore naturali in Physica, cur non una species ita combinari potest cùm suo genere alia exclusa? præsertim quando cùm communi genere quandam habet convenientiam, quam non habet alia, sicut est in proposito de ente in communi, quod cum sit abstractum per indifferentiam à materia, majorem utique videtur habere affinitatem saltem in esse scibilis cùm ente immateriali, quod est à materia penitus abstractum, quàm cum materiali, quod est materiæ prorsus immersum.

Posset hic fieri difficultas, quod ens, ut ens, non contineat virtualiter omnes veritates Metaphysicas, ut v.g. non illas, quæ habentur de Angelis, hæc verò est præcipua conditio objecti adæquati scientiæ, eò Scoto quæst. 3. prologi B. Respondet Poncius disput. 2. Logic. numer. 12. & 13. sensum illius definitionis subjecti, quam affert Doctor, non esse quod secundùm se, & secundùm suam rationem præcisè contineat veritates totius scientiæ, neque enim secundùm se solùm debet illas continere virtualiter, itaut se solo cum intellectu posset omnes illas causare, sed sensus est, quod ipsum & secundùm se, & secundùm omnia objecta attributa ad ipsum contineat omnes illas veritates. Hæc explicatio directè est contra intentionem Doctoris, qui explicando illam particulam, *primo virtualiter*, exponit ut idem sonet, quod contineat independenter ab aliis in scientia consideratis, secundùm suam rationem adæquatè, & præcisè. Undè melius est dicere Doctorem ibi definire subjectum specificum, non genericum, ut diximus disp. 12. Log. quæst. 2. art. 4. & explicat Aureol. quæst. 3. prologi art. 1.

QUÆSTIO III.

De Metaphysica muneribus, & privilegiis.

48 PLura, & varia recenseri solent Metaphysicæ munera, comparando illam ad alias scientias particulares, quę peculiari indigent consideratione, nam ex eorum cognitione magis constabit natura, & qualitas hujus scientiæ.

Primum munus, quod Metaphysicæ solet attribui, est, quod unicuique scientiæ proprium præscribat objectum, & si opus fuerit, illud esse demonstret, quod expresè significavit Averroès 3. de Cœlo com. 4. cùm ait, Metaphysicæ esse defendere, ac verificare particularium scientiarum subjecta; ratio hujus muneris ex 1. Post. deducitur, ubi Arist. ait scientiam non probare suum subjectum esse, sed potius illud supponere, quare si id probare opus fuerit, cùm proprio penu probationes non habeat, ab superiorem scientiam recurrere debet, quæ est Metaphysica. At difficultas est de modo, quo possit Metaph. id præstare, an scilicet à priori, & per causas intrinsecas, num verò à posteriori tantùm, & per extrinsecas; Suarez disp. 1. Met. sect. 4. docet hoc tantùm præstare posse à posteriori, & ab effectibus, neutiquam à priori. Ratio ipsius esse videtur, quia si posset Met. ad particularia objecta scientiarum descendere, ostendendo à priori, quod sint, & quid sint, tunc res omnes in particulari specularetur, quod quæst. 1. falsum esse monstravimus, & extrà propriam abstractionem exorbitaret. Tum quia, cùm Metaphysicam suum objectum à priori probare nequeat, ut diximus disp. 12. Log. de quacumque scientia in universum, vel concedenda est scientia superior ea, quæ id munus præstet; vel erit inferioris conditionis, quàm sint cæteræ scientiæ, cùm non habeat, undè à priori suum objectum stabiliat, ac defendat. Alii verò, quibus Pasqualig. disp. 22. sect. 2. & Meurisi. q. 2. procem. Met. subscribunt, tenent Metaphysicam hoc munus obire posse, nedum à posteriori, sed etiam à priori, immò nedum objecta aliarum scientiarum probare posse à priori quoad si est, sed etiam quoad quid est; Ratio est, quia hæc demonstratio fit à Metaphysico per processum divisivum, colligendo nimirum ex divisione entis, & superiorum generum omnia objecta scientiarum, quæ sub illis divisionibus continentur; hic autem processus est à priori, & per causam, ut de se constat, cùmque sit per causas intrinsecas, scrutatur, & manifestat nedum existentiam illorum objectorum, sed essentiam quoque, & quidditatem. Demum Hurt. disput. 1. sect. 5. negat hoc esse munus met. immò inquit Met. nec scientias cognoscere, nec eorum objecta secernere; sed quamlibet scientiam habere aliquos actus reflexos, quibus in procemiis sua investigant objecta; & §. 74. negat divisionem entis in corporeum, & incorporeum ad solam metaph. pertinere, & ait esse mixtam ex Physica, & Met. quia elicitur ex hac præmissa Physica *datur substantia corporea*, & ex hac Metaphysica *datur substantia incorporea* & infertur hæc mixta ergo *substantia dividitur in corpoream, & incorpoream*, ut supra retulimus numer. 16.

49 Dicendum est Metaphysicam posse probare objecta aliarum scientiarum, quoad si est, nedum a posteriori, verùm etiam à priori, non tamen quoad quid est; Colligitur ex his, quæ habet Doctor de natura Met. qu. 3. prologi ad 2. pro 2. quæst. ubi vult quo d præter scientias speciales, oportet esse aliquam communem, in qua probentur in communi omnia; quæ sunt communia illis specialibus, ita Doct. si ergo probando objecta aliarum scientiarum procedit ex communioribus, & universalioribus, jam procedit à priori, & non tantum ex signis, & effectibus, ut Suarez ajebat. Tum quia jam disp. 12. Log. qu. 2. art. 2. ostendimus posse quamlibet scientiam sistendo intrà suam Spheram probare existentiam sui subjecti à posteriori; ergo si verum est commune proloquium, posse Metaphysicam probare existentiam objectorum aliarum scientiarum, ut fatetur Suarez, planè hoc non est intelligendum tantùm à posteriori, quia actum ageret, & supervacaneum foret, sed à priori; Deniq; confirmatur ostendendo, quo pacto possit Met. hoc à priori efficere, ut enim docet Arist. 4. Met. c. 1. aliarum scientiarum objecta sunt particulæ quædam entis putà, linea, numerus, naturale corpus, &c. Sed Metaphysica dividit ens, & alia suprema genera, & ex his divisionibus colligit particulas entis retinendo quę sunt intrà eandem abstractionem cum ente diviso, ut sunt entia immaterialia, & aliis scientiis relinquendo quæ videt esse extra talem abstractionem; ergo probat aliarum scientiarum objecta à priori, nam peracta divisione superioris in inferiora, ex vi connexionis gradus superioris cum inferiori ostenditur à priori existentia membrorum illius divisionis; Et falsum est, quod inquit Hurt. divisionem entis in corporeum, & incorporeum non pertinere ad solam Met. solius enim Metaphysici est suprema rerum genera dividere, & varios gradus universales entis agnoscere, nec alia particularis scientia in hoc officium intruditur, & quamvis non om-

nes species, in qua ens dividit, assumat ad se considerandas, sed aliis scientiis distribuat; non ob id sequitur talem entis divisionem à Met. non fuisse ex integro factam.

Quod autem demonstrare nequeat à priori objecta aliarum scientiarum quantum ad quid est, expresè docet Doctor 6. Met. q. 1. in fine, ubi ait quod *essentialiter cognoscit qualibet scientia specialis quid proprii subjecti, quam Metaphysicus*; idque luculenter ostendit ratio pro Suarez adducta, quod hoc admisso consideraret Metaph. res omnes in particulari, & extra propriam abstractionem abiret, quia si definitivè substantiam materialem cognoscere vellet, planè per materiam definire deberet, hoc autem falsum esse quæst. præced. satis constat; Advertit tamen Doctor ibid. in hoc sensu dici posse Metadhysicam manifestare à priori quid est objectorum illorum, qnia applicando notitiam Metaphysicam ad notitiam confusam, quam habet scientia inferior de proprio objecto, potest perfectior haberi de subjecto illo, quam habeat particularis, licet enim particularis artifex sit perfectus v.g. elementicus, sive lapidicus, vel planticus, est tamen absolutè loquendo imperfectus sciens, quia etiam plantam imperfectè novit; potest enim ignorare, an sit substantia, etiam non considerare, an sit ens, si numquam conceptum entis abstraxit; notitiam autem horum prædicatorum, sine quibus lapis, vel planta distinctè cognosci nequeunt; scientia inferior accipit à metaphysica.

50 Ad rationem pro Suarez allatam, ex ea parte, quia nos carpit, dicimus probare solùm secundam partem nostri asserti, quod scilicet Met. non attingit à priori quid sit objectum aliarum scientiarum, sed tantum quod si est eo modo, quo declaravimus supra num. 16. tum quia potest existentiam eorum ostendere à priori per causas extrinsecas, scilicet finem, vel efficientem, quæ non exprimunt quodquid rei; Ad difficultatem de Met. ait Pasqualig. cit. sect. 3. posse etiam à priori ostendere existentiam sui objecti recurrendo ad primam causam; possumus enim argumentari ab ente per essentiam ad ens participatum, quatenus ex ente per essentiam, tamquam ex causa, & primo fonte sequitur possibilitas entis participati, quia scilicet ens per essentiam est communicativum sui ipsius; & ait hoc esse privilegium speciale Metaphysicæ, ut possit etiam à priori confirmare objectum suum, & id obtinet, quia est scientia omnia prima, quæ absque eo, quod egrediatur proprios terminos; potest attingere causas sui objecti, quod aliis scientiis concessum non est, quę intra proprios terminos non reperiunt medium ad confirmandam existentiam sui objecti à priori. Hæc responsio recipi non debet, quia ut docet Doctor 1. Met. q. 1. solvendo rationes pro Averroe, nulla prorsus scientia in universum valet existentiam sui objecti ostendere à priori, ut etiam docuimus disp. 12. Log. q. 2. art. 2. tum quia ratio, quam affert Pasqualig. ipse in illa disp. 22. n. 2. pro aliis scientiis, idiptum æquè benè de Metaphysica concludit, inquit enim nullam scientiam objectum suum à priori posse probare, quia ad hoc requiritur medium cognitionis inferens notitiam illius rei, quæ investigatur; cum autem quælibet scientia incipit à suo objecto, non potest ex propriis aliquod medium cognitionis habere, nisi desumptum ex proprio objecto à quocumque enim alio desumatur non erit ex propriis; sed quando proceditur ad probandum objectum, tunc non habetur, alioquin ad quid ipsius existentia confirmaretur? sed eodem pacto se habet, ac si ablatum fuisset, & idcircò non suppetit scientiæ medium aliquod, quo ex propriis ad ejus probationem procedat à priori: sed quis non videt rationem hanc paribus viribus etiam de Metaphysica militare? tum denique quia neque per argumentum ab ente per essentiam ad ens participatum ritè concludimus possibilitatem objecti Metaphysic. quia objectum Metaphysic. non est ens finitum, & participatum, sed ens in communi ad finitum, & infinitum, quod quidem quoad prioritatem Logicam, quam dicunt consequentiæ, ob suam communitatem prius est ipso ente per essentiam.

51 Itaque ad hanc difficultatem dicimus cum Doctore quæst. 3. Prologi ad. 2. pro 2. opin. lit. V. Metaphysicæ satis esse, ut possit a posteriori existentiam objecti sui comprobare, neque ad hoc indiget probatione à priori, quia existentia objecti Metaphysici est adeò evidens, & obvia, ut negari non possit, nisi negando existere, quod est ens, & existens, quod implicat in adjecto; immò hoc est speciale privilegium Metaph. quia cùm sit omnium prima, & universalissima, scientiam superiorem non habet, qua existentia sui objecti probetur à priori; neque ob id erit inferioris conditionis, quam sint cæteræ scientiæ, in certitudine, & firmitate sui objecti, sicut non idcircò prima principia sunt minoris certitudinis; quam conclusiones, eo quia à priori probari non possunt, tum quia à posteriori, & deducendo ad impossibile adeò evidenter possumus objecti Metaph. existentjam firmare, ut hominem quantumvis protervum hanc negare præsumentem convincere valeamus. Luce namque clarius apparet dari entia realia, ac proinde dari debere rationem omnium primam & fundamentalem, per quam realizentur, ut ita dicam, & sint entia, quæ certè alia non erit, quam ens objectum Metaph. & rursus ex ipsa abstractione argumentum evidens deducere possumus, utique enim rationes communes, in quibus plura conveniunt, præscindere valeamus, cum ergo entia omnia in eo conveniant, quod realia sunt; poterit ratio ista realitatis, seu entitati præscindi, quæ est objectum Metaphysicæ.

Ad rationes pro 2. opinione negamus, per processum illum divisizum à Metaphysico factum essentiam, & quidditatem objectorum aliarum scientiarum manifestari in particulari, & distinctè, non enim eo modo putandum est Metaphysicum ens dividere in corporeum, & incorporeum, ut membrum utrumque ex æquo attingat, directè per proprias, & specificas differentias, hoc enim modo non nisi ens incorporeum attingit, quod sui jurjs est, aliud verò membrum scilicet ens corporeum, & materiale attingit tantum indirectè, & arguitivè, quatenus nempè ex connexione entis cùmuna differentia scilicet immaterialitatis arguit connexionem ejus possibilem cum differentia opposita scilicet materialitate, unde non à priori per causas intrinsecas attingit quidditatem substantię materialis, sed ex existentia gradus entis immaterialis sub suo objecto contenti infert existentiam gradus oppositi, qui quia est extra sphęram sui objecti, ibi sistit, nec ulterius pergit ad inquirendam illius quidditatem. Ad Hurtad. jam constat ex dictis, quo pacto divisio illa substantiæ in corpoream, & incorpoream sit Metaphysica.

52 Secundùm munus, quod Metaphysicæ abscribi solet est aliarum scientiarum principia probare, & stabilire, ita pluribus in locis docuit Arist. 1. Post. cap. 7. 1. Topic. cap. 2. 1. Phys. cap. 2. ubi ait, quod si quis neget prima principia Geometriæ, non pertinet ad Geometriam illa probare, sed ad primum Philosophum, & hoc idem ex professo tradit 4. Metaph. cap. 3. Tota difficultas consistit in explicando, quo modo Metaphysica hoc munus exerceat; attamen ex commentario Doctoris in illud cap. 3. lib. 4. Met. optimè declaratur hoc Metaphysicæ munus, & quo pacto illud exerceat circa aliarum scientiarum principia; hęc enim sunt duplicis generis, quædam enim sunt principia valdè universalia, ut v.g. in Geometria, *Omne totum est majus sua parte*, vel si *ab æqualibus æqualia demas, quæ remanent, sunt æqualia*, & consimilia; quædam vero non adeò universalia, sed particularia in ea scientia, ut *dici de omni*, & *dici de nullo* in logica, compositum dicit aliquid præter materiam in Physica, & alia hujusmodi, si principia sunt prioris generis, ait Doctor loc. cit. quem sequitur Suarez sec. 4. cit. num. 17. quod ea confirmat Metaphysicus declarando rationes terminorum, ex quibus prima illa principia constant, hæc namque componuntur ex terminis communibus, qui sunt prius noti nobis, eo quod nostra cognitio incipit à communioribus, & confusis, ut habetur 1. Phys. isti autem termini communes sunt ens, totum, pars, æquale, inæquale, & similes, & quia hujusmodi termini communes pertinent ad Metaph. & ipse declarat rationes eorum; idcircò dicitur, præfata confirmare principia, non quidem demonstrando, inquit Doctor, sed rationes terminorum declarando, ut quid sit totum, quid pars, quid substantia, quid actus, quid potentia, quid æquale, quid inæquale, quod facit in 5. lib. quibus terminis notis statim intellectus assentit veritati talium principiorum, ita Scot. cit. in expositione tex. 8. Ut ergo Metaph. hujusmodi principia confirmare dicatur, sufficit, quod proponat intellectui hujusmodi motivum, quod præstat declarando terminos, eorumque naturam manifestando, undè si protervè quis hoc principium negaret, ad eum convincendum proponi debet ex Metaph. quid sit totum, quid sit pars, ex tali enim terminorum declaratione fit statim evidens connexio ista, quod totum est majus sua parte; & sic quoque declarat. Alensis in quæstiuncula mota in eundem textum.

Si vero principia sunt secundi generis, & non adeò universalia, sicut illa; tunc ista principia potest Metaph. probare nedum prædicto modo declarando nempè terminos illorum principiorum, si tamen non sunt extra abstractionem metaphysicam (si enim sic se haberent, modus ille foret ineptus) sed præcipuè reducendo illa principia particularia in principia generalissima, quæ considerantur à Met. ut. v. g. in Physica principium illud, quod compositum dicit aliquid præter materiam, reduci potest ad illud primum principium, quod omne totum est majus sua parte, & si in Logica negetur principium illud *dici de omni, dici de nullo*, probari potest eo principio Metaph. *quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*; si in Arithmetica tandem negetur hoc principium, si abæquali numero æqualem demas, qui remanet, est æqualis, principium hoc probari potest, nedum explicando terminos æqualis, & inæqualis, sed etiam reducendo principium hoc ad suam universalitatem, *si ab æqualibus æqualia demas, quæ remanent sunt æqualia*, licet hoc principium ad Mathematicam spectet.

Deindè principia utriusque generis probare potest Metaph. & confirmare via ambobus communi, nempè per deductionem ad impossibile hoc modo, accipiendo nempè contradictorium illius principii, quod negatur, & ex verificatione hujus contradictorii manifestum absurdum colligendo, hinc enim palam concluditur hujusmodi contradictorium esse falsum, & verum illud principium quod assumitur confirmandum; & hæc reductio ad impossibile fundatur in illo universalissimo, & irrefragabili principio. *Impossibile est de eodem simul idem affirmare, & negare*, de quo agit Arist. 4. Met. Denique Doctor alio adhuc modo declarat p. d. 3. q. 2. N. quo pacto Met. habeat verificare principia aliarum scientiarum, quia scilicet ante Metaph. in particulari scientia sunt nota ex conceptu tantù confuso terminorum, sed ex Met. scita postea est possibilitas inquirendi quidditatem terminorum distinctè, quod declarat exemplo Geometriæ, nam Geometer, ut Geometer, non utitur pro principiis per se notis, nisi illius, quæ statim sunt evidentia ex conceptu